

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 419588 - PREZIOA: 10 PEZETA

AFRIKAN ZE HAR IBILALDIA

Joxe Mari Larramendi kontu-kontari

Hamar lagun atera ginen, otsailaren 9an, Nafarroako Asiandik Afrikarantz: Bilboko Natxo Korrall, Iruineko Xabier Otero, Iruineko Xabier Pastor, Tolosako Erramun Elozegi, Donostiako Manu Izagirre, Donostiako Igone Izagirre, Hernaniko Jon Zabaleta, Hernaniko Martin Zabaleta, Pasaiko Felipe Uriarte eta ni, Debako Joxe Mari Larramendi.

Gure asmoa ez zen halako edo holako lekuetara heltzea, helburu batzuk nonbait betetzea baizik.

Inongo diru-etxek ez digu lagundu. Jende askoren laguntza txikiez baliatu gara. Jende askok eskaini digu zerbait: ontziak, janariak, botika, rekanbioko piezak, eta abar.

HONBORI - DOUENTZA expeditzio lan-taldeak hiru ziren: ornitologoak batzuk; txorien ikerketa eta putreena bereziki egiteko asmoz abiatu zen bat; eskaladoreak besteak; lurralde hoietan aurkitzen diren mendi gailurretara igo nahi zuten, aintzina zibilizazioaren urratsen bila; etnologoak azkenik, Peul herriaren biziera eta gizartea aztertu nahirik.

Africa Occidental deritzan lurraldetara abiatu ziren. Republica de Mali nazloan arkitzen da paraje berezi hau. Centro Afrikako "Sahel" deritzan lurralde zabalen erdian. Mauritaniatik Nigeriara arte doan sabanaren izen berezia haxe baita; azken urteotan lehorte ikaragarria sofritu duen parajea da; hiru urtez euri tantarik ere ikusi ez duen herri eta arraza asko bertan bizi dira. Abere gehienak hil zitzaizkien, gose haundia pasa dute eta heuren organizazio soziala ere desegiten hasia zen.

Duela urte bete bat, uztaillean, euri piska bat egin zuen eta hari esker gu heldu ginen garaian gose ikaragarri ez genuen ikusi, ganaduak ugaritzen hasiak ziren eta gizonak lasaia go bizi ziren.

Lehorte hau dela eta behin baino gehiagotan diru eskabide bereziak egin dira bertan bizi diren ginonei janari piska bat eskeintzeko asmoz, baina askotan gertatzen den bezela, janari eta arropa hоек ez dira beti heuren eskutara iritsi. Cruz Rojako latak militarren artean ikustne dira; eta handik edo hemendik bidalitako arropak herri haunditako merkatutan salgai daude.

BIDEA joan-etorri honetan 13.000 kilometro egin dugu danera. Hoietatik, erdia inguru, asfaltatu gabeko bidetan zehar.

Marruecos, Argelia eta Sahara basamortua pasatu behar izan dugu bertaraino iristeko.

Bideko ibilaldiaren zatirik interesgarriena Sahara basamortua da. Hemen 2.000 kilometro pasatu behar dira; ez gasoil, ez ur, ez gizonik ikusi gabe. Bakoitzak behar duen guzia kotxean bakarrik arki dezakezu: janaria, ura, botika, mekanikarako tresnak eta gasoila.

Janari aski bagenuen kotxean; hiru hilabetetarako preparatua bai genuen. Uraren arazoa okerragoa da, behar den guzia kotxean gordeta dagoena baita; urik ez da inun ere arkitzen; eta persona bakoitzak eguneko behar duena hamar bat litro da.

Kotxeak, gure ustetan ondo preparatuak zeuden, baina hiruek izan dituzte aberiak. Land Rover bi eta Jeep bat ziren gure kotxeak. Gasoila, ura, janaria etab., behar baino pisu gehiago ere bazuten.

Bospasei egunez egin ohi dira 2.000 kilometro hauek. Bost egun bizitzaren aztarrenik ikusi gabe. Hemen jaso ahal genitzakeen inpresiorik berezienak, argia, soinu eta usaiak dira. Goizeko lau eta erdie-tatik arratsaldeko seirak arte eguzki beroa eta argitasun izugarri bat; sekula ikusi ez ditugun margo eta argiak ikusten dira bertan. Edozein soinu berehala sumatzen da eta usaiak zer esanik ez.

HONBORI - DOUENTZA. Sahara pasa ondoren arkitzen da lurralde berezi hau; sabana zabala da guzia; hemen zuhaitzik bada; ura putzutan arkitzen da alditik aldira eta jendae nonahi arkitzen da berriz. Inguru guzitan arki ditzakegun mendi bakarrik bertan daude: 700-800 metro altutako mendiak, zuzenean ebakiak.

Mendi inguru hauetan arraza askotako jendea bizi da eta tradizio haundiko herriak ere bai. Bertan bizi da, mota askotako egazti ugari; adibidez, honeraino etortzen diran usiak, hantxe igarotzen dute negu osoa.

Mendi malda eta tontorretan Dogon deritzan herria bizi da bertan eta behe partean Peul herria.

Hiru lan-taldeak helburua hementxe arkitzen da. Bakoitza bere alde-tik ibili ginen bertan, baina alkarrengandik oso gertu geunden. Talde bakoitzak bere plana eta lana bazuen, baina alditik aldira elkartzen ginen bertan.

Hemen, 30 gradutatik gora egiten du itzalean; beroa ikaragarria da eta lehen esan bezala 10 litro ur edaten genuen bakoitzak.

Inguru guzia desertifikatzen ari da, bertako gizonen laguntzarekin; aberentzako janaririk arkitzen ez dutenean, zuhaitzak bota eta ematen baitie.

Normalean, urtean pare bat hilabete euria egiten du, uztaila eta abuztu inguruan, eta gero urte guzian beti berdin, eguzkia eta beroa.

Herri inportanteak hemendik 500 edo 600 kilometrotara daude; bertan poblado edo herriak tikiak daude. Berezkieta hau oso garrantzitsua da; herrietako eta herrixketako biziera arras ezberdina baita.

Lurralde hauetan komunikabiderik ez da; merkatuetan arki genezaken guzia lurralde emana da; sendagilerik ez dago, administrazioaren berririk ez dute, zurien berririk ere guttiago.

Janari eskasia haundia da; oinarriko janari bakarra "mijoa", alpieste moduko alea; barazkiak oso urriak dira eta haragirik ez dute nola nahi jaten, une eta festa berezietan bakarrik. Proteina eta kalzio falta, guziek dute. Adibidez, andre batek haur bat egiten duenean bizpahiru agin galduko ditu, kalzio faltarengatik.

Kondizio sanitarioak oso eskasak dira. Kontu izan, Mali guzian 50 sendagile besterik ez dagoela, medikamendurik bertaraino ez dela iristen

eta batezere, zikinkeria izugarria da; kondizio hauetan normalena, ura ezin dezakete hortarako ibili, putzak ahiu egiten baitira; hobe da edateko gordetzea. Geuk ere beste hainbeste egiten genuen.

Materialak, bertan dituztenak besterik ez dago: lurra, larrua, egurra, haria eta harria; burnia, kotxeren bati kendu ahal diezaioketena bakarrik. Adibide bezala, lata batek, hutsa noski, 50 FM balio du, esne litro biren prezioa.

PEUL HERRIA. Gure egonaldia laburra izan da; gauza askoz jabetzeko laburregia; halere zenbait gauza jabetzeko hainakoa.

Elkarrengandik oso gertu bizi diren arrazak edo endak hauetxek dira: *Peul, Dogon, Banbara* eta *Sonrai*. Bakoitzak bere nortasun haundia eta biziera berezia badu. Gu, Peulekin bakarrik bizi izan gara.

HIZKUNTZA, zortziren bat mintzatzen dira inguruetan; gehienak trilingueak dira, eta askok bost hizkuntza egiten ditu. Peulek «Foul-foulde» hizkuntza egiten dute; heurrekin mintzatu ahal izateko zertxobait ikasi genuen. Halere, ez behar adina, aho tradiziozko kultura aberats hau osoki jasotzeko.

ETXEA: bi mitatako etxeak dituzte; erdi nomadak direnez geroz, batzuk lastozkoak, borobilak; asentatuta daudenek, lurrezkoak egiten dituzte. Nomadismoaren kausa abereak dira; toki batetako belar eta zuhaitz adarrak bukatzen direnean beste toki batetara joan behar izaten dute janari bila.

ABEREAK: ahuntzak eta behiak dituzte bereziki; ehun ahuntz eta bestainbeste behi. Aberastasuna eta inadarra edo poderioaren ezaugarria abereak dira; horgatik ez dituzte jaten; ezkondu ahal izateko ere aberekin hornitzen dute dotea; dozena bat buru da andre baten balio normala.

Abereak beti mendian eta larrean ibiltzen dira, inork kaso haundirik egin gabe.

FAMILIA: ahaidetasunak sortutako familia dago; anaia, lengusu eta osabak, bakoitza beren andrearekin bizi da, denak etxe batetan, baina bakoitza berea badu. Guziek familia bat osatzen dute. Gizon bakoitza hiru andrekin ezkondua dago, eta elkarri errespetu haundia diote; hiru andreak etxe batean eta elkarrekin bizi dira. Andre batekin ezkontzea nahi denean bere aita edo anaia zaharrenari eskatu beharko zaio baimena eta bera izango da zuk eskaintzen diozun dotea eta zure prestutasuna jukza dezakean bakarra. Norma hauek zuzen eta garbi funtzionatzen dute eta guziek gorde eta errespetatzen dituzte.

POBLADUKO TAJUERA: herriak bakoitza batzarre batek gobernatzen du; bertako zahar jakintsuenek osatzen dute bera; heuren artean buruzagi bat aukeratzen dute eta egunero elkartzen dira gora behera guziak aztertu eta erabakitzeko. Herriak haundi xamarra bada berriz, barrio berezitan zatituta dateke herriak; banaketa horren kriterioa erlijio eda langintza mota izango da; orduan, barrio bakoitzak, bere batzarrea eta burua izango du. Barrio bakoitzak, ehundik berrehunera jende duke gutti gora behera.

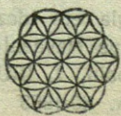
LANA: irautea da arazorik garrantzitsuenak; eta lana hortarako bakarrik egiten dute, ez gehiago, mijoa erein eta jaso, horixe izango da hiru bat astetan egiten duten lan bakarra; andreak mijoa egunero aletu eta xehatu beharko dute, ura atera, haurrak hazi eta arropak garbitu. Gizonetakoek, etxeren bat egin behar denean, herriko guziak elkarrekin egiten dute. Hortik kanpo ezer gutti.

FESTAK: festarik garrantzitsuenak ezkontzak dira; urtean behin, batzarreak erabakitzen duen garaian ezkontza guziak denak batera egingo dira; aste beteko etzeiak egingo dituzte orduan; ezagutzen duten uniberso osoa gonbidatzen dute bertara; kantuz eta dantzaz egunak igaroko dira. Beste festa inportantea, mijoa jasotzen dutenean egingo dute. Baina egunero elkarrekin elkartzen direnean, festa alai bat egingo dute. Egunez egin dezaketen gauza bakarra itzala bat topatzea da; lurraren eta eguzkiaren berotasunetik gordetzeko; baina arratsean, bizpahiru ordu elkarrekin kantuz eta dantza egingo dute.

MERKATUA: merkatua edo azoka da eguneroko gertakarien arteko garrantzitsuenak; astean behin egiten da, egun seinalatu batean; bertara, inguruko jendea batzen da eta bertan erosten dira edo trukutzen behar duten guzia; bezperatik heltzen dira lehenengoak, bi edo hiru egunez ibili ondoren; jende guzia bertan inguratzen da eta bertan igaroko du egun guzia eta agian gaua ere bai.

Azokara, *Dogoak* ere tortzen dira. Berauei trukutzen dizkie, batez ere, behar dituzten tupiak, zur-lan, kalabaza, eratzun, mijoa, esnea eta oilalak.

3garren orrialdean beretik

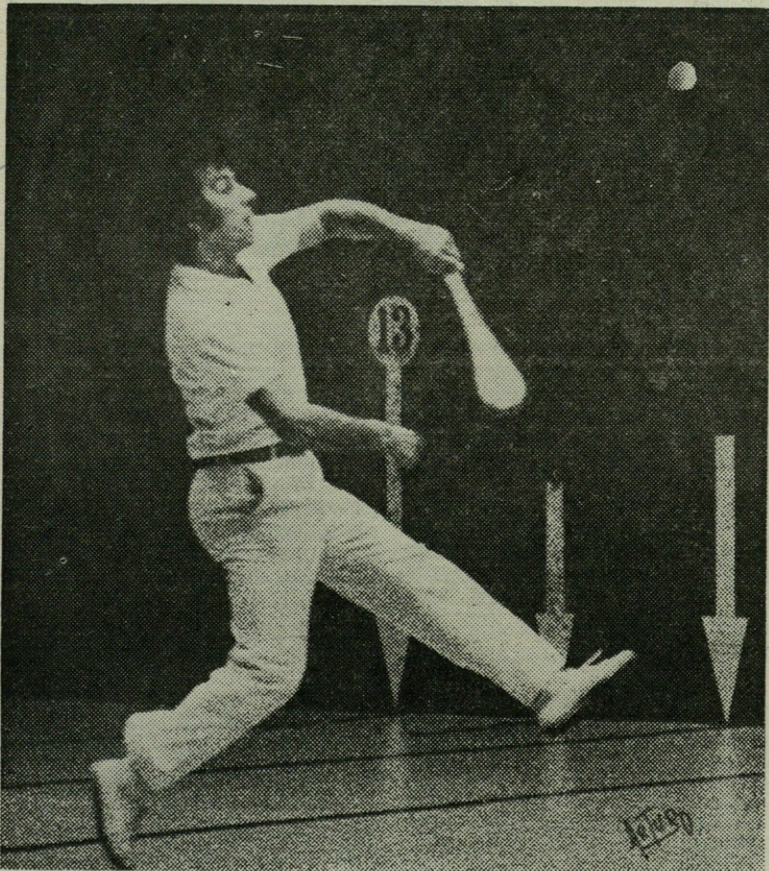

Ekainaren 29an Lasarten jaialdia gaueko 10,30etan Ekainaren 22an Tolosan euskal jaia egun osoan Ekainaren 28an Usurbilen antzerkia gaueko 10,30etan

USURBIL

ANTZERKIA EKAINAREN 28ean, LARUNBATEAN

Gaueko 10,30etan, USURBILGO pelotalekuan Garaziko «Hiruak Bat» taldeak, Daniel Landarten NOIZ antzerkia antzeztuko du

USURBIL EN JAIALDIA

«Landaberri» ikastolako taldeak egingo du.

Uztailaren 2an, Santa Isabel egunez izango da, gaueko 10,30etan.

Jaialdi hauen ere ikastolaren alde do.

Beharrezkoak ditu «Landaberri» ikastolak honelako diru laguntzak.

Bestalde, festa giroko jaialdia egingen du talde honek: dantzari, soinu-jole, abesti eta abar.

Usurbildarren oso gogokoa izango delakoan gaude. Ordu ederrik pasako du jendeak ahazabalik.

BARANDIARAN SARIA

Aurreko alean eman zuen gure lankide Amatiñok sari honen berri. Lan Kide Aurrezkiak sortutako saria da.

Lehen saria, 100 mila pezetakoa, Fermin Leizaola irabazi zuen. 20 milako aipamena, berri, Joxe Mari Sartrategik.

Sari jasotzeko albisteak Urzolak ematen dizkigu 6garren eta 7garren orrialdeetan. Urzola lankideak ekarri dizkigu une hartan Gorrotxategik eta Lazkanok kantatutako bertso hauek ere.

Eztarri txarreko entzungailua zuen nonbait eta ez du zenbait hitz behar bezala hartzerik izan. Barka biezagute, beraz.

GORROTXATEGIK

— 1 —

... (Beti) izan gera gure aurrekoak zer ziran jakin egarri ta hortarako aukera ederra oraintxe eskutan jarri. Izan dedilla bide berri hau sendotasun urragarri eta sari hoi hartu ta gorde lan horren oroimengarri.

LAZKANOK

— 2 —

Maian buruan gizon helduak aldamenetan bi gazte. Eskual Herriko Lengo urratsak azalerazi dituzte. Zuen pozgarri zerbait ein naian hemen ai dira jai t'aste bainen oraindik ez dute egin zuek merezi hainbeste.

— 3 —

Horra zer ikusi ederra da zale geraden guztiak. Nundik eta nora etorri geran orain gu hemen biziak. Berdin gabeko lana egiten gogotik daude hasiak. O Joxe Miel frutu eman du zuk erein zendun haziak.

— 4 —

Konseju ederrik leenik eman du Gure Joxe Migel zarrak. Haiez gainera gaur ere ditu emanak kontu edarrak. Esana digu lengo gauzetaz ez izateko zabarrak zer ikusia izan dezaten sustraiak eta adarrak.

— 5 —

... (Hau) da jardun egin da ere behar hainbat ezin haunditu horregatik zuri begira zorutzen gera gelditu. Gure lurreko lañu beltz hauek azkar litezke argitu zure antzeko seme gehiago gure Herriak balitu.

— 6 —

Ai! Joxe Miel txalongarritzat nik daukat zure zentzuna.

SARALEGI PELOTARIA

Donostiako «Balda» pelotalekuan hil zen ekainaren 8an, ikaragarriko tantoa egin ondoren.

Pelotari eman zion indarrak eta jendearen txalo hotzak bihotza gera erazi zioten nonbait. Zerraldo geratu zen behin betirako. Alferrik izan ziren hiru sendagileren laguntzak.

Txaloak isildu ziren. Negar malako bihurtu ziren.

Nafarroako Mugiron jaioa genuen Migel Golderazena Saralegi, 1949garren ekainaren 26an. Hilaren 26an betetzen zituen, beraz, 26 urte.

Tristuraz beterik geratu zen jen-

dea. Jendetza haundia izan zen Mugiron Saralegiren hileta eta ehortzetan.

ERRENTERIAN JAIALDIA

Jaialdiaz amaitzen dute errenteriarrek euskal astea. ERAINTZA elkarrekin antolatzen du. Hona egitaraua:

Ekainaren 23an, astelehenean: Aurrekuak, arratsaldeko 7etan, udaletxearen enparantzan, Iztietan eta Galtzarabordan. Gaueko 10etan Gamon Zumardian.

Ondoren San Juan Sua eta erromeria: trikitilariak eta txistulariak.

Ekainaren 24ean, asteartean: Antzerkia: Arratsaldeko 8etan, ALAMEDA zineman. Urrietako BURUNTZA taldeak hair eta gazteei zuzendutako Lurdes Iriondoren «Buruntza azpian edo lana ankaz gorako lurraldea» antzeztuko du.

TOLOSAN EUSKAL JAIA

Ezagunak dira Tolosako euskal ahamabostaldiak. Orain euskal jaia egin nahi dute San Juan festei hasera ona emateko.

Euskal jai sonatu bat egin nahi dute ekainaren 22an. Euskal Herri osotik bildu nahi dute egun horretan jendea. Bagarela, bizi garela adierazi nahi dute. Bizi nahiaren eta borroka-aren oroitzapen ere izatea nahi lukete.

LASARTEN JAIALDIA

San Pedrotan ospatu ohi dituzte lasartearrek beren herriko festak. San Pedroz ospatuko da ikastolaren aldeko jaialdi hau.

Ekainaren 29an, gaueko 10,30etan, Mitxelingo futbol zelaian.

Hona abeslariak:
Lurdes Iriondo
Xabier Lete
Pantxo eta Peio
Jon Bergaretxe
Hibai Rekondo

Nere motzean atrebitzen naiz eskatzea erantzuna. Eskual Herrian lengoa dezu azalduz goguzuna esan zaiguzu nola ote dagon Herrian etorkizuna.

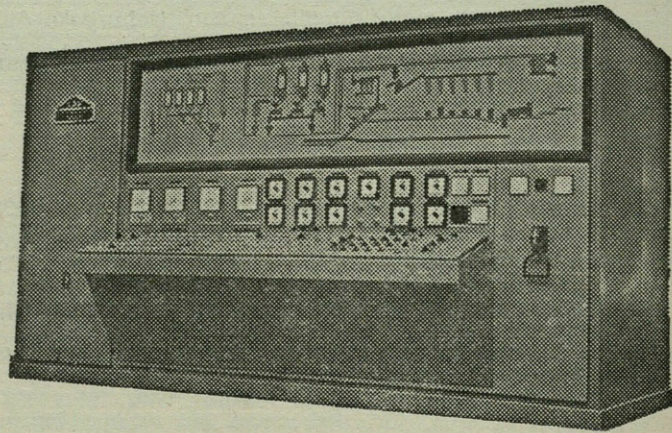
BERTSO PAPERAK

Pelotako federazioak ez ditu oraindik sariketa honetarako baldintzak

jarri. Lehen bait lehen jar ditzala eskatuko genioke. Azken orduan ez da bertso jartzaile guztientzat lekurik izango bestela euskal aldizkarietan. Dena den, pelota da bertso-gai. Pelotaz ipini behar dira. Zortzi bertso egin behar direla uste dut, jakin dudanez.

Zeruko Argian argitara nahi dituzuenok has zaitezte lehen bait lehen bidaltzen.

MUTIOZABAL

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de manobra, distribución y control

P.A.T. (Alemania)

«Gruak» ez iraultzeko
electroniko tresnak

CIT ALCATEL (Francia)

Zembakizko Kontrolak
Ikusgailuak

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

REXROTH (Alemania)

Olio-urez osatutako
erabateko programa
servo-reguladorea berekin
duelarik.

HYDROMATIK (Alemania)

Uraga eta uragagiltza
duten motorrak
neurri aldakor eta
iraunkorretan

SIGMA (Frantzia)

Itsas lanetarako eta
Obra Nagusitarako
olio-urezko programak

INDRAMAT (Alemania)

Servo-zuzentzailea

MERKEL (Alemania)

Urarengandik babesteko
loturak eta lanak

FORSHEDA (Suecia)

V-ring reten loturak

RUAL (Italia)

Goi presiotarako uraga
giltzadunak

TUROLLA (Italia)

Ozkadurazko uragak

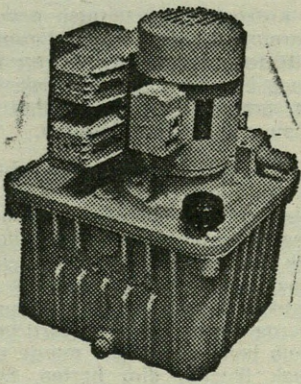
HYDAC (Alemania)

Indar irazkiak eta

Itzulera

ADA

Uztai gisako euskarriak

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:

Jolastokieta (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 353840 (7 ari) ta

353440 (5 ari)

Telex. 36173 GOIME E

Erakusketa eta denda:

Iparraguirre, 15 - SAN SEBASTIAN

Urrut. 428082 ta 428625

Ordezkaritza:

VITORIA ETA MADRID

zeruko
ARGIA

JABEA:

Nafarroa, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak.

Burlada, Kale Nagusia, 50-1

Donostia, Okendo, 22

Telf. 41-95-88

Ondezkaria: Kaletano Ezelza Iturriza

ARPIDE SARIA:

Barruan 400 pezeta

Korreo batasunetako herrietan 620 pezeta

Atzerietako beste herrietan 460 pezeta

Alrez Aldez aurretik galdetu

Salmenta (ale bakoitza) 10 pezeta

Moldiztegia eta Idazkola:

«Gráficas Navas»

A. Adoain, 1. IRUIÑEA

D.L.: NA. 80-1963

ZERTAZ IDATZ

Gertaerarik eta kontakizunik aski bada gure artean, baina ez dira kontagai, isilgai baizik.

Amets beldurgarriak denok egin izan ditugu mutikotan. Oihu egin nahi eta hitzik ezin egin, ihesi joan nahi eta ezin korri egin. Bihotza taupaka, arnasa estu, garrasi batean esnatu ohi ginen. Hura larria! Hura izerdi patsa!

Honelako zerbaiz gertatzen zaigu gaurregun idazleoi ere: nahi eta ezin, ezin eta nahi. Norbaiti dei egin nahia, norbaiti esan nahia. Lehetzeaz barrua eta isilik gorde behar.

Eta, jakina, errurik ez duenak nozitzen du gero askotan. Aldame-nekoari erasotzen diogu. Izan ere toki estuan ezin daiteke ondokoa jo gabe ibil. Toki itxian diren ganaduak ere berehala hasten dira adarka. Toki lasaian otzanak dituzu, ez dute ia inoiz burrukarik egiten.

Kabiezina aztoratzen ditu eta elkarren artean bihurritzen. Nole-rabait lasatu behar bait da barruko erremina eta larria, ixturak jar-tzen duen itomena.

Antzeko zerbaiz gertatzen zaigu idazleoi. Gairik gurenak, kilima-garrienak, bizienak eta irakurgarrienak ez dira kontagai. Ezin dugu aztertu eta argitu behar bezala geure ingurua.

Zer egin? Zertarako idatz?

Gauaren ilunean eta bakardadean isilik doan mutikoaren antzera txintik atera gabe geratzeko gogoa sumatzen du idazleak bere barruan. Izan ere gure artean diren gorabehera eta jokabideez ez idaztekoan, isiltzea hobe ote duen iruditzen zaio.

Galdu duen semeaz ezin la ahaztu gurasoa. Bizi-poza bera ere galdu du. Halere, ordea, bizi egin behar da. Galdu duen semeaz oroi-tuz eguneroko lantxoek ekin behar die berriro. Ezin ditzake bazter eguneroko lantxoak. Inoiz galdu duen semeaz ahazten ere saiatu beharko du bizi nahi baldin bada.

Geuk ere ez dugu beste biderik. Eguneroko lantxoek heldu beharko diegu bizi nahi baldin badugu. Gure arteko iritzi, jokabide eta gora-beheren berri eta argibide garbiri eta zehatzik ezin eman dugulako ez gaitzen zeharo isil. Idatz dezagun idatz parabolatan bedenik, irudi bihurri eta ilunen bidez bederen.

Semea galdu duen gurasoak etxe zuloan izkutatu nahi luke betirako. Hori du, ordea, gaixotzeko biderik onena ere. Etxe zuloak atera egin behar du osasunari eutsi nahi baldin badio.

Orobat idazleok ere. Geuron mundu txiki honetatik irten egin behar dugu. Sar dadila gure etxetan atariko haizea. Eguras dadila gure etxe barrua mundu zabaleko haizez. Jakina, hau ere ezin dai-teke gure etxetara behar bezala hel. Baina Itorkikegunari ez die-zaigun aterik eta leihoak itxi.

Bestela erremindurik etxeokari ostikoka eta adarka hasiko bait gara. Izan ere, jakin badakigu, irakurleak gauza biziak nahi ditue-la, gatz eta piperra duen xaitxa nahi duela.

Eta geza eta zozoa dena gazitu nahiaz edo urkoari ekiten diogu. Geuron buruei eta besterenari irri eta iseka eginaz dihardugun pailazo bilakatu gara idazleok. Aldrebeskeriak eta pailazokeriak idazten ari gara irakurleak loak har ez dezan.

Garaipenerako arauak ahaztu ditugu. Etxekoa ebaindu beste lan-ik ez dugula dirudi.

Uxa ditzagun etsialdiak. Kamuts ditzagun eztenak. Bada zertaz idatzirik. Zorrotz dezagun adimena. Bila ditzagun haizea letorkigu-keen zirrikituak.

zeruko ARGIA

EUSKALDUN ASTEROKOA

HARPIDEDUNEI ESKER BIZI DA
EGIZU, ARREN HARPIDE
BERRI BAT

Izen-deiturak _____
Kalea _____ Zenbakia _____
Herria _____ (Prob.) _____

Narbaitz Baionan mintzo

Elizgizon gisa Iparraldean oso ezaguna (Baionako Bikario izana baita Narbaitz kalonjea), euskaltza-le gisa ere oso saiata (Kattali-nen gogoetak), «Ixtorio ederrena» eta «San Frantses Jatsukoa» libu-ruak lekuko; baita irratiz igandero hedatutako meza-predikuak; orain beste aurpegi bat erakutsiko digu Azkarate-ko baxenabartar azkarrak: Kondaira-gizonarena. Urte batzutan barrena mamitua, Ekainaren erdi-tsuan agertuko da haren «Le Matin des Basques» (98 libera berri; Li-brairie Jakin — 8, av. Foch — 64100, Bayone). Nafarroako erreinua sortu arteko mendeak ikertu ditu liburuak.

Hau dela eta, hitzaldi bat eman zuen egileak Baionako Euskal Era-kustokian joan den Maiatzaren 30ean. Eta, dirudenez, zenbait sai-letan bederen, harrigarri gertatuko dira Narbaitzen ideiak eta aurki-kundeak.

—o0o—

Narbaitzen pentsaera-hildo nagu-sia haxe da: Euskal Herriak ez zuela tenk atxiki erromatarren ga-raian. Uste hau, hain zuzen, egia-ren kontratatzat dauka. Europako herri-rik gehienak bezala, gurea ere erromatartzen eta «des-nortzen» abiatu zen; «des-norketa» horretan gehiena galdu genuen, eta ez gu-xiENA. Non galdu, beraz?

Puntu honi buruz erantzuna ema-teko, denak miatu omen ditu Nar-baitzek: erromatarrek berak, visi-godoak, arabitarrek; eta, askotan, gaurko katalan aztertzaileak, Coro-minas buru. Hots, horiek oro kon-tutan hartuta, egilearen erantzuna borobil da: Euskal Herria Mediterra-neotik Kantabriko-raino hedatzen zen erromatarren etorrerakoan; eta Geronatik Ebroko aroraino.

Orain dela 32 urte, eta Menéndez Pidalen bidetik, «la vieja Aquitania y el territorio de cerretanos e ilér-getes» baizik ez zigen aitortzen Caro Barojak (Los Pueblos del Norte, 103); hau da, gero Kruttwigek, Oihe-narten eta Jaurgainen jarraitzaile, «Vasconia»-rentzat proposatu zuena.

Narbaitzen arabera, hortaz, erro-matarrek etortzean, «des peuples vascoïdes» ziren nagusi itsaso bate-tik basteraino; eta Akize (= Dax), Auzki (= Auch), Tolosa (= Toulou-se), Narbonaren inguruak, Oskia (= Huesca), Zaldia (= Zaragoza), Erri-xako lurraldea, eta abar eta abar, euskal hiri eta herrialde ziren. Har-ritzekorik ez, beraz, Aran-haranean, Leridan alegia, aurkitu diren izkri-buetan: «Ilurberrixo» herri-izena, ia-lia Nafarroako Ilunberri berbera; eta «Anderexo» deitura, aurkitzea. Nor-malak ziren garai hartako Leridan, Laida euskalduna baitzen.

Akize-ri dagokionez, dato mamitsu bat eman zigen Narbaitzek; eta na-hiz aspaldikoa izan, haren arabera euskaraz ari agertzen zaigu Akize.

Lurraldeari eta jendetzari dago-kienez, hitz batez, hamarretatik be-deratzi galdu genuen euskaldunok; ia-ia osoki. Eta latineratik guretu eta finkatutako hitzen kopuruak (%-ko 75 Laffitteren ustez) gauza bera adierazten du.

Euskal Herria, beraz, atzeraka agertzen zaigu betidanik, beti ingu-de eta behin ere ez mailu; inoiz ez aurreraka lurralde arrotzetan barre-na.

Hori bakarrik ez. Zeren eta Euskal Herriko eskualderik aberatsenak (garai hartako ondasunez, noski) er-daldundu baitziren, gaur Bilbo ingu-rua bezalatsu agian. Zein aldetan? Kataluñako eta Mediterraneo-itsa-sertzeko lurralde galdu genituen; gero «Gascogne» bataiatutako herrialdea (Armagnac, Aturi-arroa), jatorriz «Vasconia» izana; Ebroko arro ge-hientsua; Aragoi garaia. Errioxa eus-kal hizkuntz-uharte bat izana bide da, hortaz, XV/XVI mendera arte; Ribagorza eta Sobrarbe bezalatsu.

—o0o—

Nork eutsi zion hortaz euskaldun-tasunari? Narbaitzen erantzuna ze-

hatza izan da: «ce sont les Basques pauvres qui ont tenu», euskaldun txi-roek eutsi diote; alegia, mendi tako menditarrek, Iruña hiri «ustel-dua» erre zuten nafartarrek; beraz, eskualderik hutsenetako bizilagunek, kulturatik at bizi zirenek, praubeek eta gizarajoek. Orduantxe ere pun-gorretako artzainek, haran garaie-tuzkoak eta handikiak, hiritarrak eta aberatsak, erdaldundu egin ziren la-sai. Euskalduntasuna menditasunare-kin nahasia agertu zen. Haxe bide da Iruñaren erreketaren kaka!

Erromatarren kontra, bestetik, bo-rroka urri euskaldunen aldetik. Gero bai, visigodoekin; eta, hain zuzen, erromatarrez bestaldera, visigodoek beren legeak eta beren erlijioa sar-tu eta onar erazi nahi zituztelako. Erromatarren inperialismoa, Narbai-tzen utsez, ekonomikoa izan zen soil-ki; eta hortaz aurkako mugimendu-rik ez zuen sortu. Visigodoekin, ber-ritz, euskaldunen «arima» (ohiturak, sinespenak) ikutu nahi izan ziren antza; eta orduantxe altxa zen Eus-kal Herria, eta hiru mendetan barre-na eutsi zion bere askatasunari odol-itsasotan. Nola ez pentsa ondoko Kondairaz? Burruka-giro hartantxe sortu zen, bestalde, Nafarroako erreinua. Nazio-kontzientzia berria-goa izanik ere, zergatik uka, inkon-tzientean bederen, «arrotz»-en kon-trako herra horren egia, indarra eta aspalditasuna?

Xehetasun interesgarri bat: men-

LARRESORO

(AFRIKAN ZEHAR IBILALDIA)

(Lehenengo orrialdetik)

GIZON BAKETSU ETA ZORIONTSUAK

Gizon baketsu eta errespetoz-koak dituzu, dituzu, zeuk haien izaera eta ohiturak aintzakotzat hartzen badituzu behintzat. Oso onartuak izan gara. Beren pre-mietan eta gaixoardietan lagun-tza eskatzen ziguten.

Zuriok, haiek baino azkarra-goak eta burutsuagoak ote ga-ren iruditzen zaie. Tresna eta gauza harrigarri hornituta ikus-ten bait gintuzten. Haien ohitu-ren berri ere nahitaez jakin be-har genuela uste zuten.

Peulen bizitza kezka, arazo eta barne min haundirik gabekoa da. Zoriontsu eta pozik bizitzeko gauza gutxi behar dute. Gauzak eskuratzeari eta pilatzeari ez diote eskerrik ematen. Alaitasu-na eta poza azaltzeko ere ez dute zarata haundirik atera be-harrik. Argirik eta urik gabe, di-rurik eta osasunik gabe, baina halere alai eta pozik ikusten di-ra.

Arbasoengandik ikasi dutena da beroien eskola bakarra. Gau-za askorik ez dakite, baina gi-zon osoak eta helduak dirudite. Irauteko bakarrik egin dezakete egiten duten lan bakarra; ez gor-detzeko, pilatzeko, aberasteko edo norbait sonatua izateko. Er-ljioa, ohiturak, gizartearen anto-lamendua, familia bizitza eta abar beren hezur eta mami egi-nik dituzte. Ez dituzte gaineko soineko edo eraskin. Barruan bizi eta onartu dituzten zerbaiz dituzte. Hortan ez dute buruha-uste eta kezka haundirik. Elka-rren beharra dute lanean, fami-lian, festan eta bizitzan. Elkar-

de haietan, eta visigodoen eta fran-koen kontra borroka egitean, bate-ra eta buruzagi berberen menpean agertzen zaizkigu euskaldunak eta «kaskoinak». Erdalduntzen hasirik ere, babide zegoen oraindik hauen eta haien artean batasun zerbaiz. Gero, noski, zeharo suntsitua.

Euskaldunak, azkenik, motel oso agertzen dira kristautzeko: guhaur omen gara Europako azken kristau-tuak! Hots, honek ere badu bere mamia; zeren-eta gero ere fede berriak hartzen luzakor agertzen bai-kara, eta xaharkituak uzten ez pre-satuago. Ez gara oso aldatu, alajain-koak!

—o0o—

Ikuspen mamitsua, beraz, eta be-rria, Narbaitz kalonjeak eskaini di-guna. Ideia horien balioaz, noski, kondairalariek dute azken hitza. Beha gakizkien.

Jadanik halere badago hor uza ederrik. Ezen «euskal inperialismoa» eta «euskal handitu-nahia» salatzen zaizkigunean, egoki etorriko baita betiereko gure atzeraketa eta txi-kiketa azaltzea.

Gure herri ukatu eta faltsutuan ez baita gutxi izanen!

tasunak eta adiskidetasunak ba-dirau oraindik.

Guri erakusteko moduko gau-za asko du, agian, hain pobre bizi den jende honek. Guk gal-durik ditugun pitxi asko gorde-tzen du: elkarrekiko lotura eta harreman estua, bizitzarekiko batasuna eta alaitasuna.

Peulak, herri bezala, gu baino lehenago desegingo dira, behar bada. Baina goseak eta gaitzak galduko ditu. Beren kulturak eta bizierak baduke iraupena orain-dik. Edo, agian, janarekin eta aurrerapen batzuekin batera era-mango diegun kultura arrotzak desegingo ditu.

Madarikatuak gu, haiei lagun-tzeagatik, teknika eta zibiliza-zioa eskaintzearen, Peulen ba-liaoak galtzen baditugu.

Haiek iraun dezakete oraindik beren kultura eta bizieran. Guk iraun ote dezakegu hartu dugun bide honetan? Haiek berrogei urtetara arte bizi dira. Gu urte gehiagotan bizi gara. Baina me-rezi ahal du bizitza luzatze al-dera bakarrik luzatzeak? Merezi ahal du dituzten balioen truke luzatzeak?

Bai ahal dugu haien ondasu-nak jasotzeko ahalmenik?

Haien zibilizazio atzeratuak ala gure zibilizazio aurreratuak? lur-joko du lehenago? Bietarik zein ote da aurrerantz jarraitze-ko hobe eta zuzenagoa?

Albiste eta iritzi jakingarri hauek eman dizkigu Joxe Mari Larramendik.

ERRIALDE

ZENBAT GARA

Poetari ohore

Lur honetan
ehortziko naute
ohore hau ez dautate ukatuko
gizonek.

Ohore hori, baldintzapetua izan bazen ere, ez zitzaion, ez, Gabriel Arestiri ekainaren 7an ukatu.

Ehun bat pertsona bildu zen Derioko hilerrian Arestiren gorputzaren inguruan. Handik eta hemendik etorriak, berak agian espero ez zuen jendea azaldu zitzaion azken orduan. Erdi inguru eskuin jendea, apaiz eta fraile erruz, Anai Berriotxo, Mikel Zarate, Carmelo Etxenagusia etab. Izan ere, hutsunen bat salatzeak Bilboko ezkeriarrena aipa genezakeen.

Lagunok Gipuzkoa zein Bizkaitik agertu zitzaizkion, baita Nafarroatik Jose M. Satrustegi propio etorria, eta, zer esanik ez, Ibon Sarasola gau guztikoa eginga Barzelonatik iritsia. Juan San Martinek behin esan zionez: "Hik uste duan baino gehiago maite haute".

Gabriel Arestik berak zibiletik egitea eskatua zuen, eta apaizen batek parte hartzekotan, ahal zela poeta izan zedila eta otoitz ximple batez. Halatsu, San Martinek egin zuen Aresti zenaren panegiriko, eta Gandiagak, berriz, poetaz gainera fraile eta apaiz denaren aldetik, "Gure Aita" erreztatu zuen.

Arratsaldean, bere Bilboko hainbat ediskide meza eskaini zion frantziskotarren elizan.

Jendea ugari, aurpegi ezagun asko, Donostiak mor-doxka handia. Meza emaile Imanol Berriatua izan zen. Homilia, Euskal Herriko hainbat apaizek prestatua, eta, segururik, Gabrielen gustokoa.

Aresti poetaren testamentua aski konkretua izan da. Hiru erresponso egin datiezela eskatu zuen. Bata Bilbon, bestea Donostiako katedralean eta hirugarrena Baionakoan.

Bere poesia guztiak argitara eman ditzatela eskatu die bere lagunei, lanaren kargu Ibon Sarasola eta Jon Ganiz izendatuz.

Bestalde, bere poemak kantatzeko eskubideak Natxo de Felipe kantariari utzi dizkio.

Gabriel Arestiren adiskideek oroigarritxo bat argitara eman nahi lukete haren ohore eta omenetan, eta xehetasunik ZERUKO ARGIA honetan eman ahal izango dugu.

Barandiaran Ikerlan Saria

Ekainaren 8an, Ataungo San Martinen, Jose Migel Barandiaran 1975 Saria eman zen.

Joan zen astean aurreratu genuenez, LAN KIDE AURREZKIALK eskainitako 100.000.— ptako saria "Akaitz" lemapean agertarazitako Artzaingoa Euskal Herriari Gaur Egun ikerlanari eman zitzaion, Donostiako Fermin Leizaola burutu eta prestatua.

Horrez gainera, 20.000.— ptako akzesit bat eskaini zitzaion "Mikeldi" lemapean azaldutako lanari, Seksu Heziketa Zaharra eta Haurgintza izenez Urdiaingo Jose M. Saria dela eta...

Leizaola — Dorronsoro — Barandiaran

trustegik aurkeztua.

Epai-mahaia, Manuel Lekuona, Jesus Altuna eta Ander Manterola jaunek osatua izan da, Juan Jose Dorronsoro idazkari zelarik.

Beraz, esan bezala, ekainaren 8an Ataungo "Victor" estatuan moldatu zen bazkariaren inguruan sariak ematea izan zen.

Berrogeiren bat lagun artean, Jesus Altuna, Fermin Leizaola, Joxe Migel Barandiaran, Jose Mari Satrustegi, Xabier Erdozia eta Juan Jose Dorronsoro jaunek osatu zuten mahai nagusia. Bertan bilduak ziren, horrez gainera, Luis Iriondo, Lan Kide Aurrezkiko Produktio Zuzendaria, Arregi Loiola Irratikoa, Joxe R. Beloki Donostiako Herri Irratikoa, Eduardo Uriarte Bilboko Herri Irratikoa, zenbait argazkari eta kezetari, Gorrotxategi eta Lazkano bertsolariak, herriko txistulariak eta beste hainbat ataundar eta senideko.

Juan Jose Dorronsorok sariketaren berri ofizialki adiarazi ahal, sarituok Barandiaran jaunaren eskutik nork bere saria jaso zuten. Ondoren, Barandiaranek berak zenbait hitz aipatu zuen bi lanen goimaila agertaraziz.

Bi puntu berezitan labur dezakegu J. M. Barandiaranen hitzalditxoak. Batetik, gero eta azterketa sakonagoak egin beharra adiarazi zuen, orain arteko hainbat azalezko lantxori etsi eta ikerketa sakonetan aritu, bi obra sarituak lekuko. Bestetik, ikerketa horretan behar dugula geure mamiar jabetu, eta ez kultura "alkilatu" (honela esan zuen) batez baliatu.

Ondotik, Fermin Leizaolak zein Jose M. Satrustegik beren esker ona agertarazi zuten, Barandiaran maisuarenganako zorra eta eskaintza aitortuz.

Barandiaran Ikerketa Sari hau urtero eratuko denez gero, zenbait egunen buruan azalduko dira hurrengo sariketaren ipi-apak ere. Aurten gero Euskal Herriko Etnologia eta Prehistoriari atxikia izan den bezala, datorrena herri jakintzari burutua izango omen.

Irakurlea mintzo Euskal Kultur Zabalkundeaz

Usurbilgo Aginagatik jaso dugu Pello Zubiria irakurlearen gutuna. Hona zer dioen:

Kaixo Amatiño:

Orain dela aste batzuk, hire "Zenbat Gara" orrialdean, Euskal Underground-etaz hitzegin huen. Eibarko hitzaldia, Zestoako datorren urteko zine lehiaketa, eta abar.

Bestalde, irakurri ohi diat RESEÑA aldizkaria. Eta hemen ez duk inoiz azaltzen ez euskal musikaz, ez euskal zine edo arteaz ezer (beno, lehengo neguan zeozer etorri huen, baina historia sintesi bat huen).

Nire iritziz, euskaldunok etzekiagu daduzkagun tresnak ere erabiltzen. Aprobetxatzen ahal dizkiagu Espainiako komunikabideak? Eragozpen eta oztopo asko dizkiagu, baiñan gauza asko zegok egiteke.

Behar bada, edo seguru asko, esatera nihoana behin baino gehiagotan burutik pasako zitzain. Hala ere, gogora erazten diat berriro. Ezin ahal dizkiagu artikulu batzuk bidal RESEÑA, CAMBIO 16, CUADERNOS PARA EL DIALOGO, POSIBLE... eta abarretara gure kulturaren gaurko egoeraz. Hik ezagutuko dituk horretarako kapaz diren bat eta bi baino gehiago. Zergatik ez duk planteatzen?

Askotan ari gaituk katalanei loreak botaka, baiñan haien sekretoaz ez gaituk ohartu, edo behintzat heuren metodoa ez diagua praktikan jarri. Ez bada, egintzak.

Behin baino gehiagotan egon nauk pentsatzen arazo honetaz Z. ARGIAra marra batzuk bidaltzen. Ea egunen baten animatzen naizen.

Kasu egingo hidalakoa, edo irakurri behintzat bai, agur egiten dik, Pellok.

Irakurri ezezik, baita argitara eman ere. Ez naiz eta ni, Pellok aldeaz aurretik planteatzen diguna, berplanteatzen hasiko.

Egia da, bai, Ebrotik hegoalderako komunikabideez ez gara, ez, gehiegirik baliatzen. Eta baliatu izan garen hainbatetan ez dakit nik, gu geu haietaz baliatu ote garen ala haiek gutaz. Orainsu, Goiti kazetariak Marsillach antzerki-larien esaldi hau aiptzen zuen: "Cuál es, dónde está y cómo se conoce la frontera exacta entre el posibilismo y la colaboración? Está muy bien decir: es mejor que estos 'nosotros' antes de que estén 'ellos'. Sí, está muy bien decir eso, pero inmediatamente después hay que preguntarse si 'ellos', a la larga no acabaremos siendo 'nosotros'".

Badirudi, hor zeharrezko aldizkariak gutaz egin dezaketen "sensibilizazio-kanpaina" baino interesgarriago zaigula Euskal Herriko bertako egunkari eta informazio bideek beren geografi-kokatze eta herri nortasunez jabetzea.

Hutsaren hurrengo litzateke hor zehar loreak eta lausenguak irakurtzea. Donostia nahiz Bilboko egunkarietan artikulu zein baino zein tendenziosoak agertzen badira, beren euskal orrialdeetako egileak "aklaratzen" ez badira. GOIZ ARGIK zigorra jasotzen badu, ANAITASUNA hila-bete terdian atera ezinik, eta garai berean 150 gazte, berri, herriatik hanka egin beharrean aurkitzen badira.

Gure "gera-landa" hemen dugu, eta hemen behar dugu batik-bat burukatu. Katalanen kasua sarri aipatzen dugu, bai, baina beren arrakasta kanpoko publizidadeari ala barruko kemenari zor ote diote? Ezin ahaztu, gainera, gu haiek baino radikalagoak gara, larrialdiak eszeptiko bihurtzen gaituela, eta, azken batez, baita gure helburuak haiek baino urrutiago ez ote doazen ere. Daitekeena, noski,

gehiago nahi izanagatik gutiago lortzea, baina... gurea ez da telebistan "spot" batzuk ipintzen konponduko. Gure alternatiba ausnartu beharrean gaude.

Dena den, ez naiz ni hor zeharrezko aldizkarietan agertzen diren euskaldunen artikuluen kontra ari. Hala ere, gutienik batasun bat bvagenu, saltzeko produkto bateratu bat bagenu... tira!

Kapaz denik ezagutzen dugu, bai, bat eta bi baino gehiago, baina kapaz zein eta zeren arabera? Orainsu TRIUNFO edo aspalditxo CUADERNOS PARA EL DIALOGO idatzi zutenak, ez ote dira kapazak? Zergatik bai, eta zergatik ez? Eta bat ez datorrenak polemikatan hasi behar ote du? Non eta... "han"?

Edozein modutan, arazo hau hainbat alderditatik azter daitekeenez, ez guke hauzia hemen amaitu nahi, ez behintzat, irakurle guztiak elkarriketa ireki batera gonbitatu gabe.

Haur "Urbanoa"

Lau urteko semeak aitari galdezka:

—Aitta!

—Zer...

—Zuk badakizu zer dagoan ur azpitan?

—Ba... gauza asko ume...

—Esan ba, ezetz igarri!

—Ba... arrainak?

—Ez!

—Karramarreak?

—Ez!

—Landareak?

—Ez!

—Area?

—Ez!

—Submarinua?

—Ez!

—Tira, aspertzen ba, zer dago?

—Bañeria aitta, bañeria!

Labur labur

Aita Luis Villasante euskaltzainburua Iruñean egon berri da, Nafar Diputazioaren ardura Euskaltzaindiaren ordezkari bat sortarazi asmoz.

Bilbokoaz gainera, Euskaltzaindiak baditu bere ordezkari batzuk Donostian zein Gasteizen. Iruñeko berri hau "Principe de Viana" erakundearen bitartez mamituko bide da.

III Euskal Uda Unibertsitatea Uztartitzeko "Landa-goien" biltokian eratuko da aurtan, abuztuaren 19tik 29ra.

Baldin baten batek xehetasunik nahi badu, idaz biezio Euskaltzaindiari (Ribera, 6 — Bilbo) edo IKAS taldeari (15, rue Port Neuf — Baiona).

Ikastoletan dugun eskola-sistema ez da, nonbait, hainbatek nahi bezain eskasa.

Donostian eta Iruñean eraiki nahi dituzten "Colegio Aleman" eta "Colegio Francés" izenekoak, ikastolak bailiren izan dira muntatuak, bai gurasoen kooperatiba gisa, eta baita bilinguismoari atxikiak ere.

Kapital askoz ere gehiagoz... hori bai!

—Espainiako Estatuak Euzkadiko ikurrina ontzat eman dezala eskatu berri du Madrilan politiko andana batek.

Eskerrik asko jaunak, baina margo-konposizio batek ez du herririk egiten, eta sinbologia hutsak ez du inor liluratzin.

RTVE delakoak Bilbotik eskaini ohi duen "Programa Regional" delakoa luzatzeko da ekainaren 16tik aurrera.

Orain hamabost minutu dena ordu erdi izango bide da aurrerantzean.

Guztiz bide zuzenetik jakin dugunez, berriz, "Información y Turismo" delakoaren Bizkaiko Ordezkaritzak euskarazko programa bat burutu nahi luke telebistaz.

Harako programa goraxeago aipatu dugun "Programa Regional" horretan emango litzateke.

Donostiako KRISLU editorialak Kosta Nuklearra deritzan istudio bat argitara emango du ekainaren azkenetan.

Gaurkotasunik ez dio, behintzat, inork ukatuko.

San Juan jaiak

Euskal Herriari herri jai hedaturik bada, San Juan jaiak dira, segururik, jairik ezagun eta ugariak.

Han hemenka hainbat eta hainbat programa barreiatsu ohi da Añamendi tontorretik Ibaizabalera. Dena den, aurtengoz aipatu nahi genukeena ez da, behar bada, ez joriena eta ezta sonatuena ere, baina hor dago, eguneroko bizitza garrantzitsuen lekuko.

Zestoatik Azpeitia aldera dagoen San Juan ermita inguruan beren jai proposa burutu dute hauzokoek. Ermita bera ere elkar-lanean eraberritu dute, eta ondoko merezia dute, ba, ondoko ospakizunik ere.

Ekainaren 22an, eguerdiko 12tan, Herri Meza. Ondoren Agirre eta Gorrotxategi bertsolarien saioa eta Zestoako dantzari taldeen ekinaldia. Eguerdian, anaiarteko bazkaria.

Ekainaren 23an, astelehenean, gaueko 10etan kalejira eta San Juan Sua.

Ekainaren 24ean, San Juan egunez, 8tan meza eta azken batez dantzaldia, herriko musika banda eta txistulariek.

AMATIÑO

BREITAINA HANDIKO REFERENDUMA ZER ATERABIDE DU WILSONEK?

Breitaina Handiak, BAI esan dio Europako Elkarteari edo Merkatu Batuan jarraitzeari. Zenbakiak biribilduaz, hogeita bat bozemailetarik, hamazazpi milioik, Europa-Elkarteari BAI esan dio; alderantziz, beste zortzi milioi bozemailek, nahiago zuteen, Breitaina Handia Europako Elkartearen loturatarik aske ikustea, haatik EZ esan du.

Diferentzia, % 67 baietzaren alde, nahiko haundia da. Duela bizpahiru aste, Alderdi Laboristak egin batzar berezian, gertatua sumaturik, baietzaren aldekoek gisa honetako garaipena lortuko zutenik, nekez pentsa genezakeen. Wilson garaileak, beraz, egunotan bederik, pipa lasaituxerik kea dezake. Referendumean, berak uste zuen baino, agian errazago irabazi du.

Europako Elkartea ere, hauzi honetatik garaile atera da. Ingelesak ezetza zuten beldur kezka bait zebiltzan, Bruselako politikariak. Gaurko Europa landare honetarik, Breitaina Handiak ihes egitea latza izangoa zatekeen noski! Orduantxe bai, lehenaz gainera, arunt ahulduko zitzaigula! Besterik gerta balitza, egungo Bederatziren Elkartea zatitzea bera demagun, Mendebaldeko Europaren Batasunerako, ezinbestekoa zerau, atzerapen izugarria zatekeen. Besteak beste, biharko Europa Batuen blokea, Breitaina alboan utzirik egitea, ezinezkoa da, nortara nahi ere. Baina bestalde, ingelesak berak ere, Europako Elkarteari utziaz, zer aterabide dadukake? Oso zaila, nik uste. Ez da batere gaizto, Britainaren garaipenaldi kordokatzan sumatzea. Garai batetako Commonwealth-eko azoka samurrik ez du, eta Hirugarren Munduko aberrien bilakaerari begiratzan badiogu ingelesak, harako azoka goxo hartatik mokadu gutxi etxeratuko dute. Azken referenduma honetarako, Commonwealth bertako aintzindariak, Europako Elkarteari jarraitzea aholkatu diote Breitaina Handiko gobernuari. Demagun, horretara, ingelesentzat, Commonwealth, Kondairaren eremuetara iragan den baratze galdu bat dela; eta Mendebaldeko Europa? Urte luzeetan, ingelesak Europatarrak izanarren, Europa Batu bat zutabetsen oso gutxi nekatu dira; alderantziz bakarti jokatu dute eta amerikanoek Europan sartzeko erabili duten zubi eroso bat izandu dira. Binbitartean egin da Europako Elkartea, hots, ingelesak Commonwealth eta amerikanoekin amultsuki zebiltzen bitartean. Agian horregatixe, ingelesak ez dute hain gustoko Merkatu Batuen egungo moldaketa. Baina, beste biderik gelditzen ahal zaie? Epe labur batetan eta hein mugatu batez, agian bai. Batez ere importazio bidez etxeratzen dituen janariak (Breitaina Handiak behar dituen janarien erdiak baino gehiago importatu edo herbestetatik erosi behar izaten ditu) Bruselako baldintzak saihestuaz merkeago eskuratuko litzuke. Elkartetik at, beste alde onurakorrik ere, arki dezake; baino luzarora begiratuaz Breitaina Handiak, Europan du bere egitazko finkamendua.

KRISI-ZULORA ERORIA

Ingelesak, krisialdiaren zurrumilotik ezin dira atera. Referenduma bera ere krisi larri honen ondorio bat dela deritzagu. Egia da azken krisialdi honen ekaitzak nazio kapitalista guztiak latz astindu dituela. Inflazioa izan du da, nazio bakoitzaren buruhaute nagusia. Ordea, Europako industriaberri nagusienak, inflazioa galtzea lortu bide dutelarik Britainan sekula ezagutu ez den mailatara heldurik dirau. Iazko urte guztiaren buruan inflaziope larrian ibili ondotik, aurtengoak, lehenaz gainera, astuntzea besterik ez dio egin orainarte. Adibidez, iazko Apirilean zegoen marka % 3,4-koa, aurtengo hil berean % 3,9-ra pasa da. O.C.D.E.-ko zenbakine argitaratua esanaz, egun, Breitaina Handiak, U.S.A., Holanda, Alemania Federala, Suiza, Suecia eta Austria baino bi halako inflazioa du. Europako Elkartean, gaurko, ingelesak daukate inflaziorik haundiena. Ingelesen lebera ospetsu hura, gaur aski ahulduz datza; oso denbora laburrean % 25,2 desbaliatu da. Nazio-arteko diru indartsuen artean, egun, ingelesen libera da dirurik ahalena.

Miloiaren bat langile jotzen dute, lanik gabe kalegorrian arkitzen direnak. Bestalde ere, egungo Breitaina Handiaren ekonomia, atzerriakotako kapitalen prestamoetatik zinzilik dago. Breitaina, sekula izan duen krisirik gogorrena pasatzen ari da.

WILSON GARAILE

Wilson, garaile oraingo honetan ere, beti irabaztun ateratzen den politiko flematiko hau, aparteko artzai-zakurra da. Europako Elkarteari zegokion arazoak, bai gobernuak, bere sei ministro aurkakako zituen, eta bai Alderdi Laborista, batez ere partiduko ezker aldekoak, zatituz zituen. Wilsonen, partidua, gobernuak eta parlamentua gaintutuz, Britainan inoiz egin ez den edo usarioek agintzen ez duten Referenduma deitu du herria.

Jokabide honek norantz eramango du? Agian ez oso urritira. Wilsonen oinarria Alderdi Laborista eta sindikatoetan dago. Sindikatoak, azkenaldiotan sekulako indarra hartzen ari dira Britainan, ikusi besterik ez daukagu partidua barruan eta kanpoan duten indarra. Sindikatoen ekinaldien bidez, Wilsonen merezimenduez baino gehiago, erori zen Heat-en azken gobernu kontserbakorra ere. Wilsoni ez zaio komeni, sindikatoekin buruz buru borrokatzerik. Mila bider nahiago duke, elkarrekin bakezkoak eginaz eskuz esku ibili. Haatik ere badira, bere "kontratu sozial" izeneko egiuneak. Iragan hilean ordea, Wilsonen erdi haserreturik, sindikatoen eskabide eta errebindikazio guztiak gobernuak, ito egingo dituela agindu zuen! Wilsonentzat ere, laborista eta sozialista agertzen bada ere, inflazioa garaitzeko modu bat dago. Hots, lagileriak gerriko uhala estu dezala!! Bitxia benetan!!

Dena den, egungo Breitaina Handiko gobernuari begiratuaz, galdekizunik aski sortzen zaigu. Zer egin behar dute, Europako Elkartearen aurka bozkatu diren sei ministroek?

Breitaina laster elkarkundezko gobernu bat ezagutuko ote? Noiz arte iraungo dute Wilsonen eta sindikatoen arteko "pakto sozialak"? Eta zer aterabide emango die, geroz eta indartsuago dituen Galezko, Eskoziako eta Irlandako abertzalei?

Wilson, iraultzaile bat ez; beste gainontzeko guzia da. Lozorroan egoiteko denborak ez datozkio; aitzitik bere kemenak ematekoa.

ANATSAN

ITSASOA, NORENA?

«Ur bazter luze» hori maitagarri eta liluragarri gertatu zaio gizonari. Errespeto egin nahi izan du haren jabe.

Itsasoaren zabalak harritu izan du eta itsasoaren balioak liluratu gizona beti. Merkatarien harremanetarako eta agintearen zabaltzeko bide zabalak bilakatu da itsasoa historian zehar.

Itsasoaren jabe egin nahi izan dute, ondasunak eta agintea ugaltu eta zabaldu nahi izan duten herri guztiak. Itsasoaren giltzak eskuan eduki nahi izan dituzte. Itsasoarekiko agintea ondo zaindu izan dute. Amaika burruka egin dute horri eustearren.

Gaurregun, ordea, ibil-biderako bakarrik ez da. Aberastasun iturri ere bada. Itsasertzeko herriek bakarrik ateratzen zuten, lehen, itsasotik bizimodua. Hirugarren eta Laugarren munduko herrialdeentzat itxaropen da gaurregun. Itsasoko aberastasunen eskuratzeko aterako ditu miseriak.

Bide huts izatetik ondasun kutxa bihurtu da. Itsasoarekiko arauak eta legeak, ordea, ez ditugu aldaketan honen arabera jarri.

MARE LIBERUM

XVIII. menderarte «Dominum Maris» legeak erabakitzen du itsasoaren jabetasuna. Norena da itsasoa? Gerrateko itsasontziak beste inork baino gehiago eta indartsuago dituen estatuarena. Portugal, Espainia, Ingalaterra dira itsasoaren jaun eta jabe. Maiztargoan zituzten herrietatik ekarri behar zena itsasoz ekarri ohi zuten. Ondo zaindu behar zen itsas-bide hori.

Norena beharko luke itsasoa? Garai honetan egin zen galdera hau. Vitoria, Hugo Grocio eta Vazquez de Menchacak honela erantzun zioten: «edonork behar luke itsasoan ibiltzeko eskubidea, ezereen oztupo eta trabarik gabe».

Ekonomiaren joera bati loturik zetozen arrazoi hauek; ate guztiak zabalik behar zituen liberalismoak. Hala, Cornelio Bynkershoo holandesak itsas hegiko hiru «milla» inguru-mariren jabegoa aldarrikatzen du. Atea zabalik da.

Bigarren Mundu Gerratean ekaitza jaiki da berriro. Bizimodu latza ekarri ohi du gerrateak. 200 metroko ur-sakana arterainoko jabegoa eskatzen du Estatu andana batek. Arrantzarako eskubidea 200 «millataraino» zabaltzea nahi lukete Peruk eta Txilek Ipar Ameriketarekin zuten lehia ikusirik.

Hego Ameriketako herri gehienek 200 «millataraino» zabaltzen dituzte itsas mugak arrantza konturako. Afrikan ere beste horrenbeste jazozen da: 110,30 eta 70 «milla» zabaltzen dute Senegal, Nigeria eta Marrokoek arrantzan ibiltzeko eskubidea.

ITSASOA GIZADIARENA

Buruzpide hauxe izan du Maltak 1967garren urtean: «Itsasoa denena da, gizadi osoarena. Bertoko aberastasunek ez lukete bakar batzuentzat izan behar, dirudun bakar batzuentzat, denontzat baizik».

Harrez gero batzarre asko izan da. Caracas-en iaz. 5.000 ordezkari bildu ziren. Bost urtetako lanen ondorioak aztertu zituzten hamar astezko batzarre haiek. Erabaki haundirik ez zen hartu.

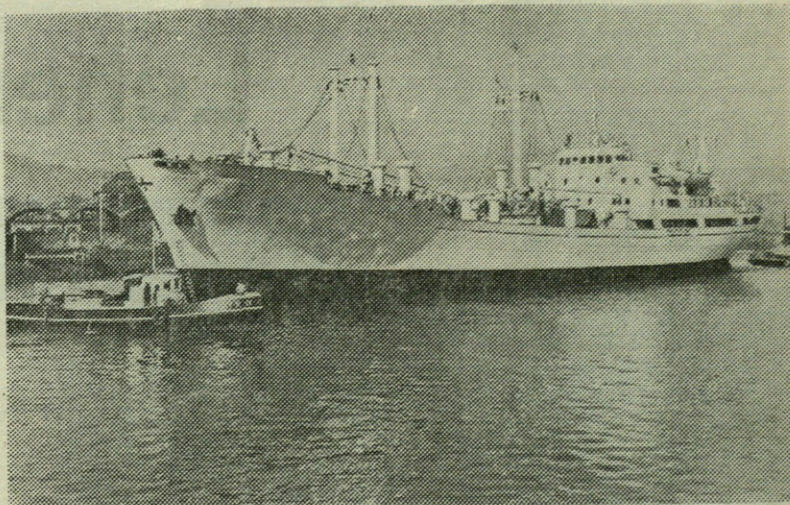
Aurten, berriaz, Ginebran batu dira zerbait lortu nahiaz. Baina, arazoa ez da txantxetako, tartean diren interes ekonomikoaren garrantzia ikusirik.

ITSASOAZ LEGEDIA

1958garrenean lau lan-sail sortzen dira, ONUren babesean, Ginebran egin zen batzarrean. Sail bakoitzak arazo bati heltzen dio.

Itsasoa nazioaren lur-zati bezala de 12 «milla» arte: 200 metroko ur-sakana arte diren ondasunak ere bai. 18 «milla» arte egin daiteke arrantzan.

48 Estatuk zinatu zuten agiria. Halere ez du eragin haundirik izan 17 urteotan.

GAURREGUN

Gaurko teknikarentzat ez da ezinezkoa 200 metrotik beherako hondan diren aberastasunak aurkitzea eta aprobetxatzea. (Petrolio, manganeso, nikel noduloak eta abar). Izugarriko garrantzia hartu du arrantzak mundu osoan. Hortik bizi da jende aski. Istilu gorriak ere ikusi ditugu azken denborotan.

Bestalde, itsasoko bizitza, hiltzen ari gara. 10 urte barru Mediterraneo ez omen da bizirik izango. Izan ere itsasora jaurtikitzen ditugu hondakin radioaktiboak petrolioak eta beste hainbeste zabor.

Honelako nahaste borratearen aurrean hiru iritziren arabera batu dira munduko Estatuak. Nazio arduratuak eta industrializatuak gaur arte bezala jarraitu nahi luke. Hirugarren eta Laugarren Munduko nazioek muga zabalagoak nahi dituzte, Txina lagun dutelarik. Eta muga hoiaren kanpora gertatzen den itsasoko ondasungo gizadiarenak izatea nahi dute, nazioarteko elkarre baten eskuetan beraien aprobetxamendua utziaz. Estatu sozialistek, berriaz, estatuaren eskuetan jarri nahi lukete ondasun hoiaren ardura eta erantzukizuna.

JOAN TABIRA

Transportes **azkar s. a.**

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora Joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudeal, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berlaim.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Eneriz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazaguiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berlaim.

ETXEKO - ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'ezu

ATOMIZADO LAGARTO — jabolera erabili beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jabolera bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jabol bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

¡JABON LAGARTO!

RIKARDO

OPTIKA ETA FOTOGRAFIA

Begietarako kristal bigun eta irmoak
Bataurreko galgatuak
Eguzkitarako bataurrekoak
Prismatikoak
Eztaietarako eta egun haundietarako argazkiak
Margoak argazkiak
Argazki zaleentzat
Fotokopiak
Kale Nagusian, 12

TOLOSAN

LEHEN JOXE MIEL BARANDIARAN

Lehen saria, Fermin Leizaola

Satrustegi, Barandiaran, Iriondo, Leizaola

JOAN JOXE

DORRONSOROK

"Joxe Miel Barandiaran Ikerketa Sariak" Euskal Herriaren azterketa du gai. Ataungo Guraso Elkartek eta Lankide Aurrezkiak antolatzen dute.

Idaz lanak euskeraz idatziko dira eta inbestigaziozko lanak izango dira. Sariaketa hau, orain dela bi urte sortu zen, Joxe Miel egin zitzaion omenaldiaren ondorio bezala. Sariaketa gaiak txandaka izango dira: urte batean Prehistoriaren eta Etnologiaren azterketa, eta beste urte batean, berriz, Euskal Herriko Gizarte Ekonomiaren Azterketa. Batzorde eratzaila Guraso Elkarteak eta Lankide Aurrezkiak osatzen dute, Joxe Miel Barandiaran buru delarik.

Lehen aldiz eskeini den Joxe Miel Barandiaran Sariak Euskal Herriko Etnologia eta Prehistoria izan du gai. Epaimahaia Manuel Lekuona apaizak, Jesus Altuna paleontologoak, Ander Manterola apaizak eta Joan Joxe Dorronsorok osatu dute.

Bost lan presentatu dira: guztiak egoki landuak. Bost lanetatik lan bat ez da onartua izan erderaz idatzia zelako. Lehen esan dugun bezala, Sarian parte hartzeko, behar-beharrezkoa zen lanak euskeraz idatztea.

Idaz lan guztien gaia, metodologia eta abar sakonki aztertu ondoren, epaimahaikoen erabakia hau izan da:

lanik egokiena bezala "Akaitz" ize-nordekoa aukeratu da. Egilea Fermin Leizaola etnologoa. Gaia: "Artzaingoa Euskal Herrian Gaur egun". Lan hau ehun mila peztarekin saritu da. Lan aipagarria eta oso aberatsa epaimahaikoen iritzian. Idaz lan honetan, benetan aztertuak agertzen zaizkigu Euskal Herriko artzainen bizi eta bizibideak, hots, artzantzaaren arazo guztiak.

Epaimahaikoen hogeita mila peztakoa, accesit edo aipamen berezi bat ematea, erabaki zuten, "Mikeldi" ize-nordeaz agertutako lanari. Egilea Joxe Mari Satrustegi. Eta bere gaia: "Seksu Heziketa Zaharra eta Haurgintza". Lan txalogarria hau ere, benetan. Egia esan, epaimahaikoei ez zitzaion erraza izan lan biotan aukera egitea.

Batzar eratzailaren eta epaimahaikoen izenean esker eta zorion berroak eman nahi dizkiet, lehen Sariaketa hontan parte hartu duten guztiei.

Bukatu baino lehen gogoratu nahi dizuet, datorren urtean sarituko den gaia, Euskal Herriko Gizarte Ekonomiaren azterketa izango dela.

Orain, berriz, Sari eta aipamen berezia emango zaie, banan-bana, Fermin Leizaolari eta Joxe Mari Satrustegiri. Txalo bero bana bioi."

FERMIN LEIZAOLAK

«Eskerrik asko!

Oso jozik nago Joxe Miel Barandiaran Ikerketa Sari hau irabazi dudalako.

Nere zorionak aipamen berezia izan duen nere adiskide haundi Joxe Mari Satrustegiri!

Eskerrak emateko badet arrazoin bat baino gehiago!

Lehendabizi, nere eskerrik beroenak Joxe Miel apaiz jakintsuari, berak iriki eta zabaldu bait dizkigu Euskal Herriko etnologia eta prehistoriarako zientziak bideak. Asko poztutzen nau Joxe Mielen eskuetatik sari hau hartzeak.

Eskerrak eman nahi dizkiot Lankide Aurrezkiari ere, euskal kulturaren alde hainbeste lan egiten bait du! Oraingo hontan euskera zientzia mailara jaso nahirik, Ataungo Guraso Elkarteari laguntza oro eskeini dio, sari hau antolatzeko.

Ataungo Guraso Elkarteari ere, esker asko eman nahi dizkiot, ze-

ren Joxe Miel Ikerketa Saria sortzean gauza guztiz ederra ezezik, oso berezia egin du.

Aipamen berezi bat egin nahi nioke Ataungo seme maite eta langile handi zenari, hots, orain urte bi edo hil zen Joan Arin apaizari! Honek lan handia egin zuen bere jaioterriko ohitura zaharrak jasotzean.

Aipatu nahi dut Aranzadi Zientzi Elkarteak ere! Bertan, hainbat laguntza eta irakaskuntza eman didaten lagun eta maixu asko aurkitu bait dut!

Amaitzeko, aipatu nahi dut Mirren, nere enaztea zeren, berak euskeratu du gaur saritua izan den nere lan hau. Beraz bihotz bihotzez eskertzen diot egin duen itzulpen hori!.

JOXE MIEL

BARANDIARAN

«Nik esan? Ez dakit zer esan behar dedan,

Ikusten dut nere izena hor hartu dutela Sari direnak. ...Baina gauza bat esan behar diet. Hori bidali baino lehenago, hor karrikan ikusi nuela asmoa zuten, zein gai jarri behar zuten. Orduan eman beharra diet hauei! Hori, ordea, izan dela eta barkatu egiten diet!

Gero, beste guztiei, nik ere eskerrak ematen egin ditudan lanak hauek esaten duten guztia. Esaten den guztia, den baino piska bat gehiago. Gaur esaten den bezala, mitifikatu egiten da. Den esaten den gauza asko mitoak dira. Eta lehenago izatu behar dela esaten didate askotan, bada gokoan ere... beste mito batzuetaz mintzatu behar tako batek, nik badakit, nerekin zer ikusia berek esan nahi du, ez dela esaten den guztia egiten.

Gaur beste gauza bat da. Orain ikusi ditugun xe da gauza ona: azterketak eta biltzeak! Nik uste dut gauza ona hemengo batzordeak egin duena, biltzea! Jakin nahi baldin badugu euskaldunok zein balduna zer den, behar dugu azterketa sakonki egin. Dugu pentsatu hauxe: ez dagoela berez orain aspaldikorik baizik. Eta aspaldi honetan kimuak geure jokaera, lehenagotik datorkiguna, eta zein kaera hartantxe gure kimuak emango ditu behar hortarako behar dugu jakin jokaera hori zer den behar da azterketa. Ez hain kontentu gelditu hori ikasi degulako ustean, eta gero hori ezarri hori Euskal Herriak beti izan du hori, euskaldunek hori riak heureganatu dituzte, baldin eta berri hori baitetarako. Hori egin dute euskaldunak, eta hori egiten dutena behar dugu guk ere hartu. Baina, nahi galdi egon behar dugula, edo besteen bidez dugula izan; ez degula geure adimena eduki behar egin behar dugu azterketa. Geurok begira euskaldunak lehen, eta lehengo aztarrenik degula azaltzen da, orain hemen agertzen diren lanak Satrustegiren bi lanetan, alegia!). Eta, nik uste dut me egin den gauzarik handiena! Sariaketa hori azterketa, eta azterketa honek eman du berea, nik, zorionak ematen dizkiet hoiei biei, eta hori guztiei. Eta baita eratzaileri ere, Guraso Elkarte Aurrezkiari, eta beste gaineantziko guztiei! Eta didaten guztiei ere, eskerrak!.

JOXE MIEL SATRUSTEGI

«...eskerrak emateko hune hontan, hitz egin nahi zerbait esatekorik ere. Duela urte pare bat Joxe Miel omenaldirako... hain zuzen Munibek argitaratutako omenaldirako bat prestatu nuen (Munibe: 4. — 1971an): "Ezkontza zaharrek". Oso lan arina zen! Eta, lantxo hortan zehar, hienik agertzen diren ezkontzako ohiturekin ibiltzeko, omenaldirako, egiten ari nintzen orduan. Gutxi iruditu zela omenaldirako, hain gauza gutxiarekin gelditzea. Eta beti omenaldirako nuen lan hori bukatu gabe ez gelditzeko asmoa. Omenaldirako ziren ordurako lehiaketa honen oinarriak, berehala egin zegoen nere lana; presaka bukatu eta eskeini diot, omenaldirako saririk gabe, aspalditik zetorren eskeintza bat bukatu izan hau izateko bidea izan dudalako eta badakizu hain zuzen Nile esker!"

LEHEN SARIA

Lehen Joxe Miel Barandiaran Ikerketa Saria, Ataungo Guraso Elkartek ipinia da Lankide Aurrezkiaren laguntzaz. Lehen aldiko Sari horren saria, joan zen hilaren bederatzian eskura zitzaion Fermin Laizaola etnologoari, Ataungo San Martin hauzoko Bitor Jatetxean. Saria ezezik aipamen berezi bat ere izan zen, Joxe Mari Satrustegi etnologoari emana. Saria eta aipamen berezia emateko garaian —baskal aurretik emana izan ziren biak—, han bildu ziren Joxe Miel Barandiaran apaiz jakintsua, Ataungo Guraso Elkarteak batzuk, Lankide Aurrezkiak Iriondo eta Erdozia, eta Leizaola eta Satrustegi. Jende gehiago ere bildu zen nola saria eta aipamen berezia emateko garaian hala bazkaltzerakoan.

Ondoko lerroetan bi gauza ematen dira. Bat, Leizaolarekin eduki dugun elkarriketa. Leizaolaren lan sarituak izenburu hau du: "ARTZAIN-GOA EUSKAL HERRIAN GAUR EGUN". Lana, bere emazte Mirenek euskaratu du. Egileak egungo euskal artzain guztiei eskeini nahi izan die bere lantxo hau, izan ere, la-

burpen bat besterik ez dela diosku Leizaolak delako lantxo hori. Eta eskertu nahi lituzke bereziki Arantzadi Taldeko lagun guztiak (Jesus Elosegi, J.M. Barandiaran, Altuna Jesus eta abar). Eskertu nahi luke J. Caro ere. Eta zer esanik ez dago zein esker handiz eskertu nahi lituzkeen berari hainbat lagundu dien artzain euskaldun guztiak! Ematen digun bigarren gauza zera da: Ataunen hilaren bederatzian saria eta aipamen berezia ematerakoan egin ziren lau hitzalditxo eta bertso batzuk.

Lan hauk, urte honen amaierako edo beranduago, argitara emanak izango dira.

Bukatzeko, poesia bat eka- rri nahi dugu lerro hauek bu- katzeko. Poesia, Olaizola mu- sikagile handiarena da (doña ere berea). Poesia hori, Leiza- olak bere lantxoaren lehen orrian ipini zune.

Mendietan Arrano
Itsatsoan arrai
Nik ere gogoari
Nahi nioke jarrai
Ni mendin bizi naiz
Nere aita bezala
Hil artean artzai.

Egun hartan zenbait hitzaldi eta bertso saio izan zen. Hitzaldiak honoko hauek egin zituzten:

1.—Lehen Joxe Miel Barandiaran Ikerketa Sariaren epaimahaikoen laguntzaile izan zen Joan Joxe Dorronsorok hitz batzuk esan zituen, lehenik.

2.—Bigarren, Joxe Miel Barandiaranek beste hitz batzuk zuzendu zituen han bildutakoak.

3.—Urrena, lehen saridunak, hots, Fermin Leizaolak hitz egin zuen.

4.—Azkenik, aipamen berezia jaso zuenak, hots, Joxe Mari Satrustegik hitza hartu zuen.

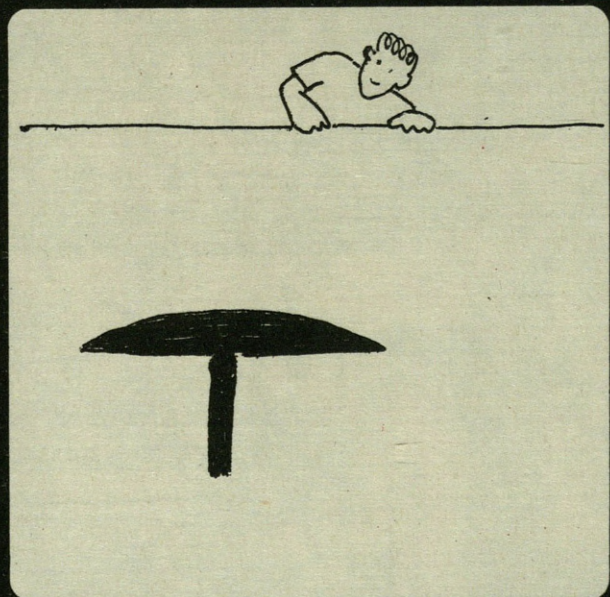
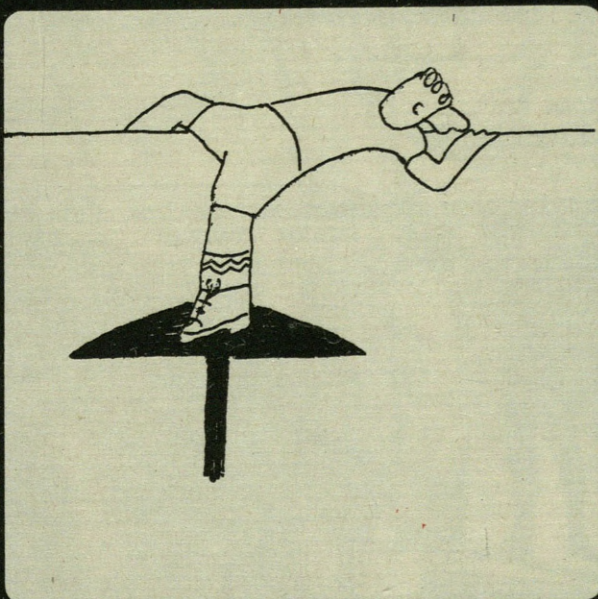
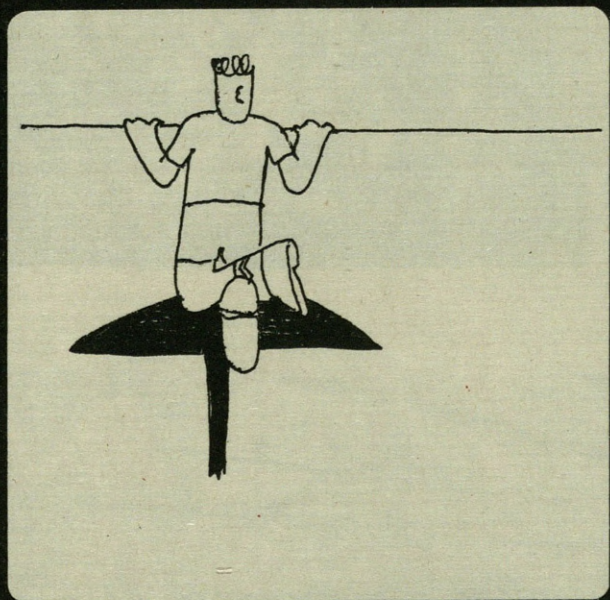
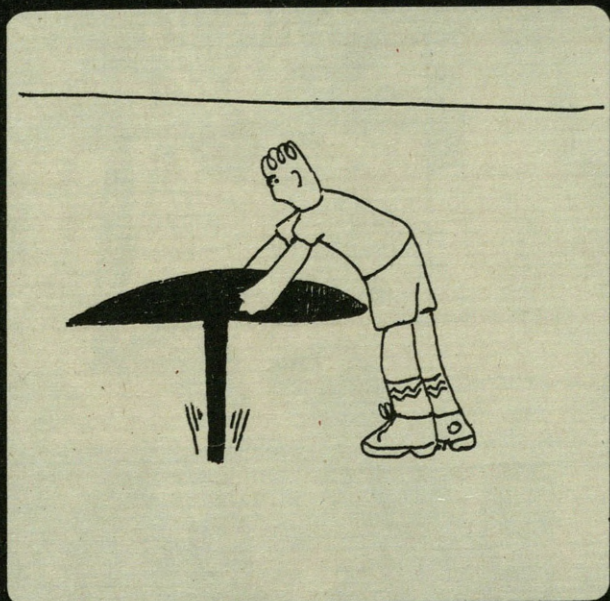
Ondoren, Lazkano eta Gorrotxategi bertsolariek kantatu zituzten bertso batzuk.

Lan
Kide
Aurrezkiaren

Komikia

GAJA LABORAL POPULAR

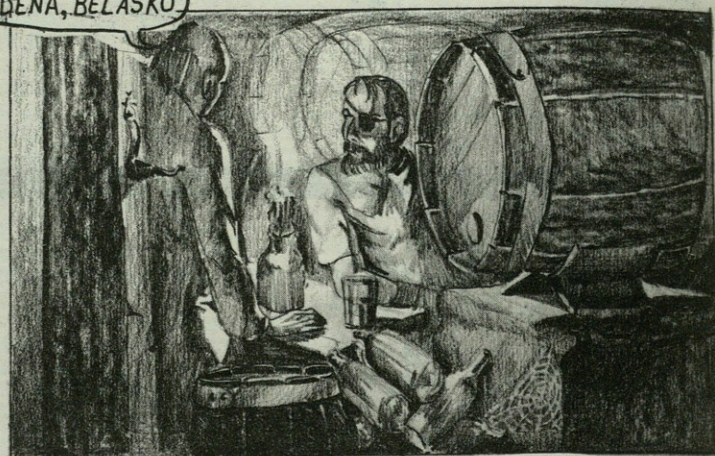

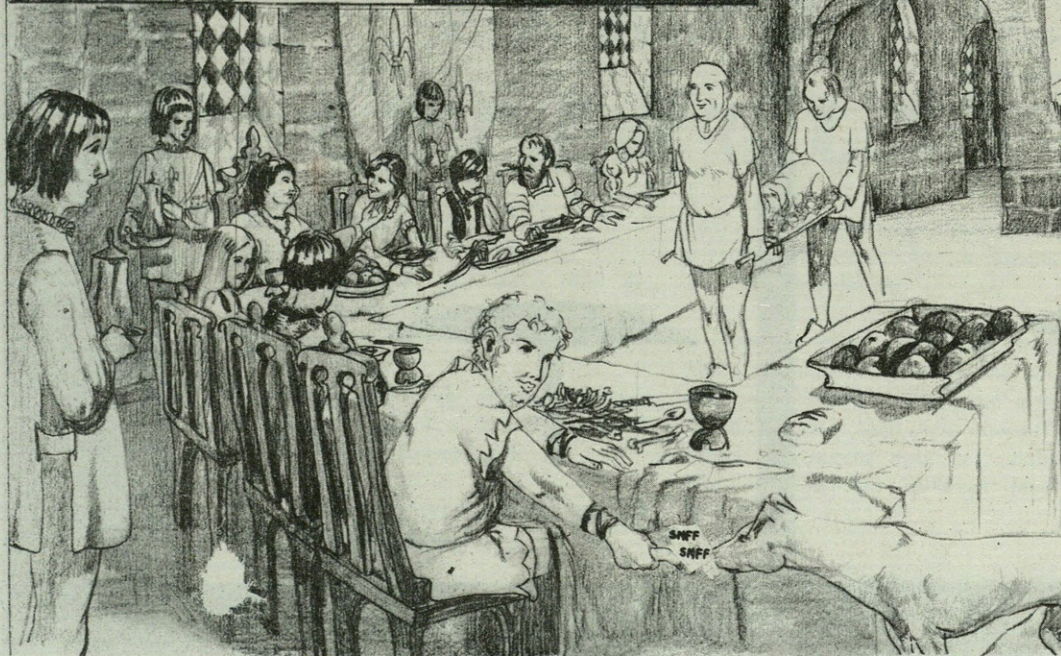
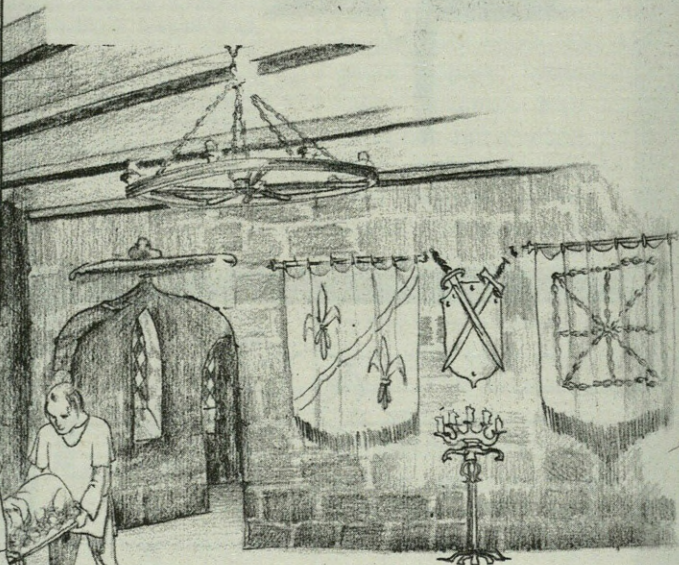
BITARTEAN, GAZTELUKO SOTOETAN

...ETA HAU DA
DENA, BELASKO.

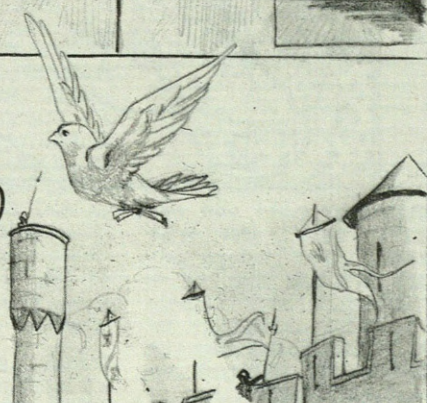
HAIEN ATZETIK JOAN ETA
BIDEAN HIL EGIN BEHAR DITUK

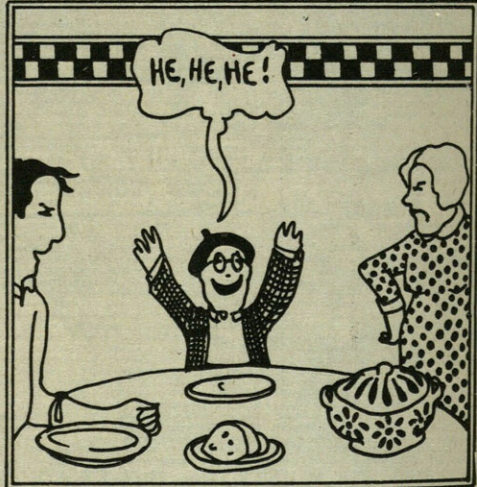
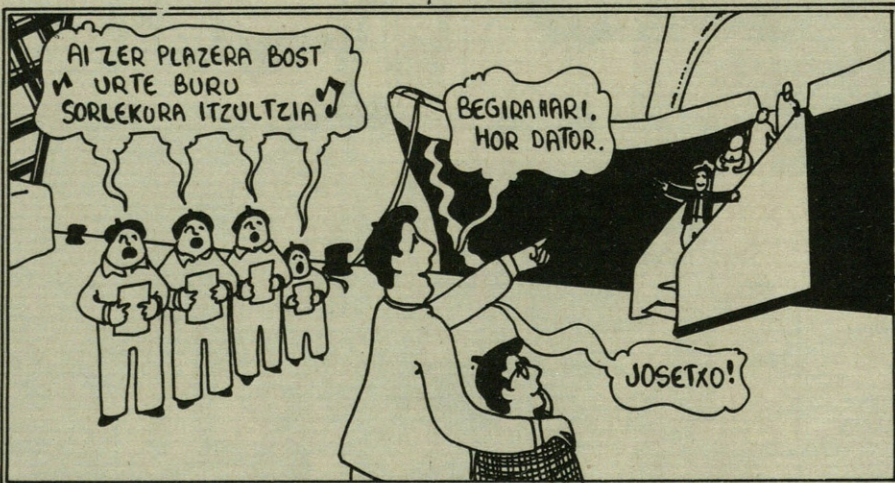

BAZKALORDUAN, GUZTIAK
POZIK ZEUDENEAN...

UNE BEREAN
GAZTELUKO
TOKI-FLUN
BATETAN,

DIARAN IKERKETA SARIA

Aipamena, Jose Mari Satrustegi

Urzola

FERMIN LEIZAOLAREKIN

Donostian eta orain bizi den etxe berean jaioa dugu Fermin Leizaola Calvo, 1943garren azaroaren 13an. Lau senide dira, bi anaia eta bi arreba. Gazteena dugu Fermin.

Karmelgo mojetan hasi zen eskolan, Zabaleta kalean. Ategorrietako jesuiten kolejiara joan zen gero. «Peñaflorida Institutoan» amaitu zuen batxillerra. «Peritos»etan bi urtez ihardun ondoren aitaren ondoan injeneru lanetan hasi zen.

Baina Aranzadiko laetatik ezagutzen dugu batez ere. Mendiz mendi, leizez leize eta artzai txabolaz artzai txabola ezagutu dugu.

Lehen Joxe Miel Barandiaran Ikerketa Saria irabazi du.

—Noiz eta nola heldu zinen Aranzadira?

—Gai zabala da gai hau, bere benetan! Denbora asko beharko litzateke hitzez hitz dena kontatzeko. Halere, lasterka bederen, gain begiratu bat emango diogu.

Mendian ibiltzea asko maite nuen, zazpi bat urte nituelarik. San Ignacio Kolejoan ostegun arratsaldero oporketa egiten genuen, eta ni Uliamendira joan ohi nintzen ostegunoro, eta igandero ere bai. Zer egitera? Mineralogia gustatzen bait zitzaidan, ni, ahal nituen mota guztietako harri eta bestelako lur puskak biltzera igotzen nintzen Uliara. Kolejoan aita jesuita Isidro Odriozolak laguntza handia eskeintzen zigun niri eta nirekin batean zebiltzan haur guztiok: zer bildu eta bildutakoa nola eta non klasifikatu erakutsiaz, eta abar.

Bestalde, nire aitak asko lagundu zidan. Berak erosten zizkidan liburuak, eta etxean esperientziarako genuen laboratoriorako behar nuen material guztia eta maisutza bikaina oparo emanaten zidan. Horrela, hamairuren bat urte nituela lehen analisi kualitiboak aurrera eramanez nintzen.

Baina, noiz helduko ote nintzen nire amets guztien gailurrera, hots Aranzadi Taldeko Espeleologi saillean lana egiten zutenekin harremanetan jartzera? San Telmo Museoa edeki baino edekiago ezagutzen nuen, tipi tipitak hasi ta, zeren ia igandoro museora joaten nintzen hango gauza harrigarriak ikustera.

Hamasei urte nituen. Aranzadiko idazkaritzara presentatzea erabaki nuen. Orduko idazkaria Arratibel zen, eta berari nire asmoa zein zen agertzeri eman nion. Arratibelek pozik entzun zuen nire proposamendua, ez ordea nik haren erantzuna, hots, espeleologi saila geldirik zegoela, lanik egiten ez zuela. Halere, Arratibelek, Arkeologi saillekoek handik egun batzuetara beren biltzarrea edukiko zutenek, bertara presentatzeke esan zidan, baldin konforme banint. Bai horixe!, nion nik erantzun.

—Beraz, asmo batekin joan zinen Aranzadi Taldeko idazkariarengana eta honek beste bat ezarri zizun, hala beharrez. Zure poza, ordea, handia zen. Gogoratzen ahal zara, Arratibelek apuntatuko biltzarre hartara iritxi zinenen bildurik nor zeuden?

—Bai, ongi! Gure maisu eta jakintsu galanta den Joxe Miel Barandiaran zegoen mahiburuan eta beraren bi aldamenetan beste lagun gehiago. Denen izenak ez zaizkit gogoratzin: Manuel Laborde, Anjel Laburu, Francisco Fernandez Garcia Diego, Anjel Loubilli, Tomas Aauri Mantxola, eta abar.

Joxe Miel Barandiarani agertu nion nire asmoa, hots, espeleologi saillean parte hartzea, baina sail hori nola geldirik zegoen, sinpati modura, arkeologi saillean parte hartuko nuela hortarako heurrek baime-na ematen baldin bazidaten. Interes eta gogo handiz baietz esan zitzaidan. Eta biltzarre hartan beste mun-

du berri batetan sartu nintzela konturatu nintzen. Mundu hura ere, oso interesgarria zela pentsatu nuen.

—Zenbat denboran lan egin zenuen arkeologi saillean? Eta noiz hasi zinen espeleologi saillean?

—Arkeologi saillean urte batean lan egin nuen. Arratsaldero, sei terdian akademitik irten da, Aranzadira itzultzen nintzen eta lanean jardun ohi nuen bederatzi terdiak arte edo hamarrek arte. Zein zen nire lana? Arkeologi aztarnategietan bildutako gauzak garbitzea, esmaltez margotzea eta paper batean aurrez, idatzitako datuak lumaz eta beltzean jartzea (siglatu). Horrela, bada, Lezetxikiko, Uriagako eta Aizpitarte IV-ko hamaika lanabes eta beste motatako lehen gizonen gauzak lumaz eta beltzean markatu nituen!

Aldi berean, espeleologiako eta arkeologiako liburuak irakurtzen nituen. Arkeologiako eta espeleologiako antolatzen ziren hitzaldietara joaten nintzen. Eta ni baino zaharragoak eta esperientziak eta jakitez gehiago beterik zeuden anitz jenderekin hitzegiten nuen. Adibidez: Jesus Elosegi eta Jesus Altunarekin beste batzuen artean. Urte hartan zientziako gauzak, eta batez ere arkeologizako gauzak nola izaten diren ikasteko bide harrigarria eduki nuen.

Aranzadi Taldean gizon jakintsu eta on ugari topatu dut hainbeste urtetan zehar. Dударik ez! Horieta-ko bat Joxe Miel dela aitortu dut orain baino lehen. Baita Jesus Elosegiren izena ere eman behar dut. Espeleologian lanean honi esker hasi bait nintzen.

—Esan iezaguzu zer egin zenuen espeleologia saillean eta bertan lanean noiz arte jardun zinen.

—Elosegi, garai hartarako, edadekoa zen. Espeleologiako asko zekien eta Gipuzkoan lan asko egin zegoen haitzuloak aztertzen, espeleologi metoduez baliaturik. Elosegi bezalako gizon baten beharra nuen nik espeleologi ikerketak egiteko.

Egun batez, nire asmoa agertu nion, hots, espeleologiako taldea berritzea edo berpiztea. Laster erantzun zidan baietz, eta laguntza handia eta baliotsua eman ere bai.

Gipuzkoako mendizale guztiei idatzi nien, espeleologiako saila osatzen parte hartzea nahi zuten ala ez galde eginaz. Hogeiren bat lagun bildu ginen. Hauetatik sei bat edo besterik ez ginen azken alderako. Elosegirekin batera Tolosako beste espeleologo handi bat ere gure artan zen, hots, Felix Ruiz Arkate.

Hamasei urtetatik hogeitaz bi arte espeleologi saillean egon nintzen. Gipuzkoako 250 haitzulo eta leize, gutienez, bisitatu nituen. Zergatik Gipuzkoan bakarrik? Zeren hemen lan asko, areago, gehiegi genuen Euskal Herriko beste lekuetara abiatzeko. 150 insekto jaso nituen; hauetarik bi ezin klasifikatu genituen. Bi hauk Kataluniako Francisco Español Col naturalista jakintsuari bidali genizkion. Honek zionez espazi berri bat bilatu nuen eta izen hau jarri zion: Aranzadiella Leizaolai. Elosegik berak ere insekto espezi berri bat baino gehiago bilatu du eta beraren

izena daramate insekto hoiek. Azkenik, beste lan garrantzitsu bat egin nuen espeleologi saillean: artxibua nahasturik zegoen eta behar bezala klasifikatu genuen. Lan guzti honi eta nire beste lagun guztiei esker, Bordeleko Congrès International d'Espeologie-ra bidali nuen Gipuzkoako espeleologi azterketen dokumentazio bat.

Hemen amaitu zen nire espeleologi saileko lana. Hurrengo pausoa, etnografia saillean sartzea izan zen.

Espeleologi saillean talde on bat bazela ikusirik, bertatik alde egitea erabaki nuen. Orduan, espeleologi saillean, han ziren Pedro Sitiaga, Joan Cruz Vicuña (Altxerriko marrazkiak aurkitu zituen bera), Joan Manuel Ormazabal, Jaime Villota, eta abar.

ORAIN, ETNOLOGO

—Harritzeko gauza zera da, zuk hainbat eta hainbat lan espeleologi saillean egin ondoren beste sail batetara pasatzea. Arrazoin bat esan diguzu. Baina bat baino gehiago ere izanen da, ez da hala?

—Bai! Horieta-ko bat hauxe da: haitzuloetan ibiltzen nintzenen, anitz artzain ezagutu nuen. Hoi bizimodua eta ohiturak, gero eta gehiago, galtzen ari ziren; hori dena galdu baino lehen, jasotzeko gogo sortu zitzaidan. Hau honela esanda, ez da erraza, egoera hau zein tamalgaria den adierazte. Egia da, bestalde, gauzak aldatzen ari direla, kanpoan bezala hemen ere. Baina nongo eta zein aldaketak justifikatu lezake gure eta beste herri batzuetako bizimodu eta ohitura zaharren erabat ahaztea, ezereko ilunean amildu arte? Nire ustez hau pasatzea, eta dolu zait esatea, baina horrelako zerbait, asko ez bada ere, geure Herrian gertatzen ari zaigu, ezin erremediari eta barkatu halakoxe gauza bat izanen litzateke. Arrazoin gehiago, oraindik? Zertarako? Arrazoin askoren baitan dagoen gauza balitz! Bai! Arrazoinak arrazoin direla, eta nork uka lezake hori? Konportamendu arazo bat da nerretzat egoera hau. Hortaz, luze eta zabala hitzegingo nizuke. Denborarik ez eta beste batean mintzatzeke prest nengoke, baldin eta nire hitzek delako konportamendu horri ziria moduan ikutu ahal baliezaio.

—Berriki, egun batzuk besterik ez, jaso duzun Lehen Joxe Miel Barandiaran Sari horretarako prestatu duzun liburuaz, esan iezaguzu puntu nagusienak zein diren?

—Lehen Joxe Miel Barandiaran Cariarako prestatu duzan liburu hori baino lehen etnografiko beste lan batzuk aipatu nahi nituzke.

Soldaduskan nengoela, Hondarribian hain zuzen, nire adiskide Luis Pedro Peña Santiagok eta Joan San Martinekin lan bat egitekotan nintzen. Horretarako, 15 bat egun eskatu nituen soldaduskan. Ez alferrik, ordea! Horrela, delako lan hori Peña Santiagok eta San Martinek egin zuten bakarrik. Zein ban zen hori? 1966an Muniben (1-4) "Estudio etnográfico del alle de Urraul Alto (Naarra)" izenez argitaratuta-

Rezola Margolariak. Fermin Leizaolari egindako erretratua

koa. Beste bi lanetan ere hirurok parte hartu genuen. Nik gure Gipuzkoako herrietan agertzen diren atetako gurutze eta horrelako beste elementu protektzaileak lan bat prestatu nuen. Horretarako, Gipuzkoako herrixko guzti guztiak bisitatu nituen bizikletaz. Garai hartan, 81 bat herri zituen Gipuzkoak; eta 200en bat hauzo. Denera, ia 300 bat bizi talde hauk; ikusi eta aztertu nituen. Lan hori argitaratu gabe dago, nire beste adiskideek heuren gertatzeko erarik izan ez zutelako. Baina, laster argitaratu emanen dut, bakarrik. Beste bat ere hirurok parte hartu egin genuen. Horrek Urraul Alto lanaren antzekoa izan behar zuen, hots, Romanzado haranekoa. Hori ere ez da argitara. Nik, ordea, nire lana orain argitara eman nahi nuke.

Azkenik, hamar edo hamabi urtetan Euskal Herriko artzaintzaz jardun dut. Fitxa asko ditut, benetan ditut, asko ditudala fitxak! Argazkiak ere bai! Beraz, dokumentu handi bat bildu ahal izan dut hainbeste urtetan. Nola? Pazientzia handi batez eta metodo zorrotz baten bitartez. Metoduari dagokiola esango dizut, Joxe Miel Barandiaran izan dela nire metodo zorrotzaren euskarrikerik hoberena.

Eta Joxe Miel Barandiaran Saria-ko prestatutako lana edo liburu urte pilo hoieta nildutakoaren parte tipi bat besterik ez da. Piskanaka piskanaka, datu dagokiola bilduaz eta gauza gehiago ere han-hemen ikasiaz, lan galanta hori sistematizatzen eta argitara emanaz joango naiz. Hau dena, ordea, urtetako lana izanen da. Ez da esan baharrik ere!

—Bai! Baina esanen ahal diguzu zein den zure liburu irabazlearen izenburua?

—Bai! Liburuaren izenburua honelaxe da: "Artzaingoa Euskal Herrian Gaur Egun" (Laburpena).

—Nor izan dituzu, bereziki go-

goan, liburu hau egiterakoan?

—Gure Herriko artzain guztiak. Batipat urte guzti hauetan zehar nik hainbat eta hainbat galdera, egin dizkidan artzain harrigarri hoik. Hauk baitira gure Herriaren lehen ohitura eta pentsamendu aberats eta berezi oro luze gordetzen dituztenetako batzuk, zenbait baserriar aldame-
nean jartzen ditugularik.

Eta, nola ez nituen bada gogoan izanen, Aranzadi Taldeko jende guztiak? Bana bana denen izena esatea oso luze izanen litzateke, baina niregan eta nire liburu horretan denak, bana bana, hor dira eta irungo dute beti-betirako.

—Izan ere lan handi guztiak, zurea bezalakoak, nahiz batek zuzendu, lagun askoren zerbizuari esker moldatu edo egin ohi dira.

Orain esanen ahal diguzu, zein egitarau edo estruktura duen zure liburuak?

—Atal batzuek osatzen dute, hots, hamar atalek. Hau honelaxe dira: sarrera bat aurretik dutelarik:

- 1.—LURRALDE ETA GEOGRAFIKO ZEAZTASUNAK.
- 2.—ARTZAINGOAREN ANTO-LAKETA.
- 3.—TXABOLAK ETA BERE INGURUAK.
- 4.—ARTZAIA ETA BERE BIZIMODUA.
- 5.—ARTALDEAK ETA BESTE ABERE TALDEAK.
- 6.—BASA ABERE ETA PIZ-TIAK.
- 7.—ARTZAINGOAREN EMAL-TZAK.
- 8.—ESKU LANGINTZAK.
- 9.—SINISTE ETA OITURA ZARRAK.
- 10.—MERKATU ETA AZOKAK.

Iriarte-tar Jose Luis eta Gaztañaga jaunei

GUTUN IREKIA

Arestian Urola bailaran Euskara Batua bai ala ez hauteskunde bidez erabaki zenezaten izan dituzuen mahai-inguru bi horien ondoren idatzi duzen funtsezkoenari erantzun gabe dion, ez bait du petralkeriatan denbora gehiegi galtzeko astirik.

JOSE LUISI:

Euskara hoberena nork edo nortzuek darabilten, a la zeintzuek, agertu nahiez honako hau diozu 1975-V-18 egunez LA VOZ DE ESPAÑA:

«Ba, onena ta garbiena izateaz gainera, erriak ulertu egiten digulako. Eta au da politena! Altuna, Garmendia ta Laspiur jaunek ere ao batez esan ziguten...».

Preziosioz eta justu hitz egin behar da, Jose Luis. Gutako inork ez zuen «ao batez» horrelakorik aitoritu. Zeuk halako zerbait esan zenuenean honelatsu erantzun zizun Altuna jaunak: «Zuk hala uste baduzu, Jose Luis, hala izango da».

Erantzun honek garbi baino garbiago agerrera izan du halako ateraldi batek ez duela eztabaidariki mezezi eta Altuna jaunak pulsu egokiz erantzun zizun. Norbaitek «ni guapoena naiz» esan baliezaguz, zer erantzun behar genioke? Baketan Bakoitzak berak sinesten duena bide da egia eta gizonak behar duke, horretarako, hainbeste askatasun eta eskubide. Baina gauza alde batetara utz eta hel diezaiodan gure baitan jarriaz diozun beste honi:

«Itekena dela emendik amar urtetara edo, H berriro kentzea, Euskaltzaindiak a la erabakitzen duanean».

Ez zuen nehork horrelakorik esan gure mahai hartan. S. Garmendia jaunak zera esan zuen, H ezagutu zuenetik maitatzen duela letra hori, mugaz handiko euskaldunek beste zenbait hizki bezala pronuntziatzen dutelako; literatura zaharrean gure klasikoek erabilia delako; hemendikaldeko euskalkietan galdu bide genuen hots bat delako; hango eta hemengo euskaldunen elkarbide zitekeelako eta zenbait hitzen arteko erabakibide. Baina, eta orain dator «baina» hori, inoiz, *hamar bat urtetara denon onerako eta batasunerako kentzea erabaki baledi, bertan bera utziko lukeela eta zaku batetan sar eta* «bego, han, fruitu hoerik eman arte».

Garbi dago erantzun horren esanahia: H horren alderako iritzi eta lana ez dela setakeria, batasun baten alderako arrazoiak baizik. Geroxeago neronek ukitu ubehar izan nuen «H» inguru zer hori, baina ni H zale ez izanik ere, Garmendiaren arrazoiak neure eginik, batasun bide batetan elkartzen ginela aitortu nuen.

Beraz, gauza bat da horrelakorik gerta baledi edo balekigu esatea eta besterik Euskaltzaindiak erabaki dezanean edo, zuk diozunez, «erabakitzen duanean». Dena den, aurrera, bakoitza bere bidean.

Betiko adiskidetasunez, beste bat arte, Jose Luis.

Gaztañagari:

Alajainkoa, hau bake gizona, hau! Ez dakit, Maiatzaren 21eko GOIZ ARGIn idatzi duzuna egin ondoren lasai gelditu zinen ala loa galdu zenuen gau hartan.

Ez duzu erantzunik merezi eta zure gutun horren aurrean maki-nabat erantzun eta arrazoi frogagarri eta egoki dudan arren, punturik puntu, zure bizpahiru esaldi petralkeriatan eta «graveenak» argituko ditut.

Hona hemen, lehenik, nire aurka bota dituzun sententzia batzuk:

—«Borrokara etorri zera» «irabaztera etorri zera, nola edo ala».

—«...egia ta zuzentasuna Eibar aldean laga-ta etorri zera gure artera».

—«H-ren aurkakoa zera, baiña orren alde mintzo zera, orren alde borrokatzen zera».

—«Bat esan eta besterik egin... alde batera irripa eta bestera ozka egin... zubia eskatu ta salaketa zanpataillea eman...».

—«Oartuko zera zenbateraino pia edo fia edo fida naitekean».

ASKI DA, gizon! Hori grina, hori gorroto eta pozoiz-mizto jarioa!

Begira:

1.—«Irabaztera» eta «borrokara» joan omen nintzen. Ez gizona! Ni euskara batasunaren alde mintzatzera joan nintzaizuen; Euskaltzaindiaren babesean oinarrituriko euskara bateratu horren alde. Eta, baina, hurrengo aste hartako mahai ingurura zenbait hizlari ez ahal zen irabaztera eta borrokara joan? Zergatik ez dituzu horiek ere salatzen? Horrela delarik, Gaztañaga, demokraziaren eta justiziaren izenean, tratu berdina eman diezaguz; ordain berdina. Eta zuk diozun hainbeste txalo izan bagenituen entzuleen artean, ez ahal dugu, horixe bera, arrazoiaren alde jartzen ari den jende gehienaren argibide oihartzuna?

2.—«Egia eta zuzentasuna Eibar aldean laga-ta...». Bapo gizon, hori jatoritasuna; gauza txarragorik asma eta esan ote zeniezadakeen? Bare zaitez eta horretarako esku-biderik ez duzula ohar zintezke. egia eta zuzentasuna neuregan daramatzat beti, non-nahi eta nora-nahi.

Ez naiz, ez, H-zale izan, baina gauza guztien gainez EUSKARAREN BATASUNA eta EUSKALDUNON ELKARTASUNA nahi dut eta ez noren iritzi soil ez nahi dukeena, ez, gehien bat onartzen ari den eta etorkizun sendoa duken horixe baizik. Bat gaixo denean eta gustu txarreko sendagai bat hartu beharra izan ere, sendatuko bada, gustu txarreko botika hori hartu behar eta gorputza indar eta salba. Azkenean gustu oneko bilakatu ohi da sendagai hori.

3.—Zubigile egiteko gertu nauzu, baina benetan zubia egin nahi dutenekin bakarrik egin daiteke hori, ez alde batetan «inmovilismo» hutsen geldidarraienekin. Urolako egun horretan ez zen ezin hizlari «zubigileztat» joan, Euskaltzaindiaren babesean loratzen ari den euskara bateratu horren alde ala aurka hitzegiteko baizik, eta benetan harritzen nauzu, hori horrela ez bailitzan hizketan ari bait zara orain.

«Zubigintza», gainera, Euskaltzainek eta goi mailako idazleek egin behar lukete, alde bitakook horretarako bildurik, eta ez ikastola mailan euskara batua bai ala ez aztertzeko eta erabakitzeko jarri zenuen Urolaldeko hitzaldi horien inguru. Hori horrela baldin bada, eta izan da, ez da nire erru, zuena baizik, zeuek antolatutako bait zenuen hori horrela izan zekigun eta ez nik.

4.—Handik eta hemendik faltsutatzat bota nauzu eta «faltsu» hitza erabili ez baduzu ere, horra hor, guztion bistan, GOIZ ARGIn esan dizkidazun bitxikeriak. Bide hori ez da nire estilo. Nire obrak eta jokabidea jendaurrekoak dira. Ez naiz gauza bat esan eta besterik egiten ari izaten den horietakoa. Ez diren kontraesanak asmatzen ari zaitzaizkit; izan ere, Loiolan euskara batuaren alde mintzatu banaiz, ez ahal da egia —zenbait gauza nire gustoko ez bada ere— euskara batu horren hildoz doala beti nere idazkera?

Publikoan, herriaren aurrean, aurregia ematen dakit eta ez, beste norbaitek bezala, aurrekaldean isil egon eta atzekaldek mar-mar eta

gaizki esan. Ez da hemen, nire baitan, «alde batera irripa eta bestera ozka» egiterik. Ez diot noiz horrelakorik inori egin, baina gogora dezakedanez, batek bakarrik egin dit hori niri, eta berriki gainera:

Loiolako gure mahai ingurua bukatu ondoren, ataurrean ginela, guregan hurbildu zinen eta han izan zintzun, gurekin batean, hizketan ari izan ginen bitarte hartan. Han zirenak lekuko. Ez zenidan diskonformitasunik erakutsi, ez zenidan irrifarre baizik egin, baina harria poltxikoan zenedukan, nonbait, eta ez nuzun igerri, gero, ondorean, bizkarra eman nezanean, atzekaldek harriz joko ninduzunik; nork zezakeen halakorik asma? Hantxe bait zenuen aurrez aurre nahi zenidakeena esateko beta. Zure hitzok nire eginik esaten nizuke: Ohar zaitzake zenbateraino fida naiteken zutaz aurrerakoan... Baina, areago, oso adiskide antzo eskua eman eta agurtu ninduzun gero, «Agur Imanol, hurren arte» esanaz (!). Zertan ari gara? aurrekaldek irrifarre eta atzekaldek labana sartu?

Ez diezaiogun suari egur gehiago bota. Lehengo tokian nauzu eta burua betiko lepoan kokatua, Euskalerriak eta Euskarak behar duenik eta hoberena eman nahiez. Horrengatik eta horretarako nahi dut, ofizial izango litzatekeen euskara bateratu aberats bat eta, gauza guztien gainez, euskaldunen elkartasuna. Etorriko da; ziur naiz, baina tikimiki merkeok utz ditzagun eta ez gaitezen trena galtzeko zorian gerta.

Nahi duzun arte.

IMANOL LASPIURK

IKASTOLA ELKARTEAK

Bi ohar egin nahi litzuke aldizkari honetan:

- 1) **Iratxeko** udaldiak Uztailaren 2tik Abuztuaren 16ra izango dira, hiru txandatan. 800 neska-mutiko izena emanik dira. Ez da gehiagorentzat tokirik. ENFERMERA bat behar da.
- 2) Euskal textuen zerrendaren berri ematen zen aurreko alean. Gotzaingoak, euskara batuan argitaratu dituen kristau ikasbideko liburuen berri ematea ahaztu zitzaion Ikastolen Elkarteari. Baita GEROK moldatuko dituen irakurgaien berri ematea ere.

IPAR EUSKAL HERRIKO BERRIAK

SENADU BATZUK ETA LELEGAI BAT:

"ZORTZI KULTUREN ALDE"

Frantzia estatuko senadore batzuek, legegai berri bat egin dute, Senadoren Etxe Nagusian ezagutzera emateko.

Senadore horietako bat Kanboko da, Labeguery.

Delako legegai horrek, zer lortu nahi luke? Legegaiaren jomuga agertu baino lehen, beharrezkoa da, hitz bat edo aipatzea, Frantziako Estatuaren barnean biltzen diren herri batzuek.

Maiz, eta are maizegi esanen gurek, ahaztu ohi da politiko eskubide berezi eta ezaugarri gabeko anitz herri dela, egun, Europa guztian, ta Frantziako Estatu pean ere. Izan ere, Europa Mendebaleko herri-estatuak bizi luzea dute, eta hoiek beren estatu-agintzapean gorderiko beste herriak aintzakotzat ez dituzte hartu inoiz, zapaltzeko ez bala! Baina, bestalde, herri hauen boza bizkortzen ari da, orain baino lehenagotik hasi eta. Lehen, herri-estatu batzuek, beste herriak menperatzeko arrazoin handi eta «ezinbestekoak» baldin bazituzten, orain, inork gutik horrelakorik esaten du.

Bada, delako senadore hoiek legegai horretan Frantziako Estatupean diren zenbait herriri buruzko eskubideak (batzuk) eskatzen dituzte. Zein eskubide? Ageri denez, senadoreek, ikastola guztietan, herri bakoitzaren hizkuntza erabiltzeko eskatzen dute.

Legegai hortan zein herriren izenak ipintzen dira? Hona herri hoiaren izenak, zortzi guztitara:

- 1.—Okzitania.
- 2.—Katalunia.
- 3.—Korzeza.
- 4.—Probentzia.
- 5.—Alsazia.
- 6.—Flamen herria.
- 7.—Breton herria.
- 8.—Euskal Herria.

Ea, bada, legegai hori aurrera ateratzen den. Dena dela, eta aurrera eramango balitz batipat, zorianak eman nahi dizkiegu senadore trebe hoiei!

IPAR ALDEKO IKASTOLETAZ ALE BEREZI BAT

Ipar aldeko ikastolez berri batzuk eman nahirik. Seaskak ale berezia argitara eman du. Dirudenez, ale hau lehenengoa delarik, hurrengoa datorren urtean aterako omen da.

Esan dugu, delako Seaskaren ale hortan, ipar aldeko ikastolen berriak ematen direla. Horietako bat, eta oso garrantzi handikoa dena, zera da, guregun ipar aldean zenbat ikastola diren eta noiz eta non irikiak diren. Hona ikastola hoiek noiz eta non zabaldu ziren:

- 1.—69an, Arrangoitzen.
- 2.—70ean, Donibane Lohizunen eta Baionan.
- 3.—71an, Donapaleun, Senperen, Hendaian, Ziburun.
- 4.—72an, Azkainen, Uztaritzen, Maulen, Hazparden, Donibane Garazin.
- 5.—73an, Ezpeletan, Donapaleun, Baionan.
- 6.—74ean, Biarritzen, Baionako Hirian, Zut (Bainon) Sainte Croix.

Alea argazkiz ederki hornitua dator.

"LE MYSTERE BASQUE" LIBURU BERRIA LOUIS CHARPANTIER, BERE EGILEA

Louis Charpentier-en liburu berria, "Le Mystère Basque", azterketa baten fruitua da. Bertan, lehen ere maiz eginak, galdera batzuei erantzuna ematen saiatzen da Louis Charpentier. Gure hizkuntzaz lanean jardun du: noiztik eta nondik datorren Euskera, eta abar.

Gure ustez, liburu honek badu zer ikusia (asko ala guti, hori guk ez dakigu) orain dela denbora asko ez dela hil zen Laffon hizkuntzalari famatu eta handiaren lanekin.

Liburua salgai dago.

"AU CENTRE AERE DE NAVARRE"-N HAURENTZAT OPORKETA LEKUA

Aurten ere, urtero bezala, "Au Centre Aéré De Navarre"-n, Lasse bila zoragarrian bilduko dira Donibane Garazi eta Baigorri eskualdek etorritako mutil-neskatilak beren oporketa aldia pasatzeko.

Datorren hilaren 15etik hasi eta abuztuaren azken arte, lau urtetik hasi eta 15 urte arteko haur eta gaztetxoek pasako udako oporketa txanda. 4.500 metro kuadratu ditu leku eder horrek.

Bertan jolas ezezik, kultur eta elkar lanak egiteko egokiera izango dute haur eta gaztetxo guztiak.

Zuzendaria, berriz, Joan Elizagaray da, honelako gauzetan lehenetik esperimentatua.

Bertara joatea pentsatu duenak, eta bere izena eman gabe baldin badu, Argizabaleko monjeengana jo besterik ez du.

URZOLA

HERNANI

ANTZERKIA EKAINAREN 21ean, LARUNBATEAN

Gaueko 10,30etan, GALARRETA pelotalekuan Garazi-ko «Hiruak Bat» taldeak, Daniel Landarten NOIZ antzerkia antzeztuko du, Hernaniko «Harri-Burnik» antolatuturik.

ELIZAREN BERRI

PERTSONALISMOA ETA HITZALDIAK

Emmanuel Mounier-en heriotzearen 25. urteburua dugu aurten. Jakina da, pertsonalismoak baduela zerikusirik Mounier-ekin.

Baina, ez noa pertsonalismoaz mila bitxikeriatan sartzera. Baizik ere, pertsonalismo honek konkretazio beharra dakarrela aipatzera. Eta maila guztietan. Baina, konkretizazioa konkretuki, oraingo honetan, hitzaldietan.

Horixe gogarazi digute, sasoi honetan, aipatu 25. urteburu hori dela eta, Mounier-ez irakurri ditugun artikuluek. Hona, esaten baterako, zer zioen batek: «Ihardun nahi izan eta printzipioetatik bat ere utzi nahi ez izatea, edota eskuak zikindu nahi ez izatea, kontradiozio bat da: fari-saikeria egozentrikoa adierazten du horrek, neruaren imajinari loturiko fari-saikeria egozentrikoa...».

Baina, zertara dator hau guztia? Hara. Goraxeago, hitzaldi hitza aipatu dut. Hain zuzen, horretarako noa. Edota, nahiago baduzu, irakurle, dokumenduak aipatzera: Añoverosen hitzaldia (azkenik prentsak aditzera eman), «permanente episcopal» delakoak indarkeriaz egin deklarazioa, joan den igandeko (Ekainaren 8) Gipuzkoan hitzaldi gai bezala Apezpikute-gitik bidalirikoa...

Dokumendu horiek guztiak, eskuak gehiegi —batere— zikindu gabe idatzitakoak direla entzun diogu bati baino gehiagori. Dena den, printzipio nagusi batzu oso ongi ezagutzen dituztela adierazten duten obrak dituzu. Maisuak direla gero berorien autoreak!

Baina, bizitza madarikatu hau mundu madarikatu honetan bizi behar duen gizaraio madarikatu honek, madarikazio hori bere haragi gorrian bizi duen lagunaren laguntasuna bakarrik nahi du; inola ere ez beste laguntasunik; inola ere ez, madarikazio girotik libro, paradisu zoriontsu zoriontsuan bizi denaren «argirik». Zer esan diezadake, izan ere, ene barne misterio «madarikatu» eta «zikin» honetaz, esku txuri eta aingerukiro, maisukiro etorri nahi litzaidakeen horrek?

Batek baino gehiagok dio horixe. Eta joan den igande horretan, ekainaren 8an, «esku txuri eta aingerukiro» agertu partez, mundu madarikatu horretan eskuak zikindu beharrean ikusi du bere burua: hitzaldi eta bestetan, printzipio nagusitatik abiatu partez, bizitza «madarikatutik» hasi beharrean ikusi du bere ekintza.

Pertsonalismoaren eskabidea? Ez dakit zerena; izena da gutxienekoa; baina, zerbaitena, bai: nor batek nor batekin ihardun nahiaren eskabidea, agian.

ARABAN APAIZ SAILTXO BAT GARTZELARA

Egunorokoek zabaldua dutenez, apaiz sailtxo bat sartu dute aste honetan gartzelara. Mementorako (ekainaren 12an) 6 apaiz: 3, multikopista arazoren batengatik, eta beste hiru (Batzarri Estibalzko beneditarren buruzagia, Irigarai jesulaguna eta Kiltxano apaiz diozesanoa) joan den igandeko (ekainaren 8ko homili arazoren batengatik. Eta Gasteizko Komisariatik Okako Nanklaresera, gartzelara, eraman dituzte. Gasteizko apezpikuak, Peralta jaunak, berehala bisitatu ditu gartzelan, berez hiru egun inkomunikaturik diren arren. Eta apezpikuak, bati bederen, aholku eder hau eman bide dio: har itzazu egunok Gogo Ihardunetarako. Hona bada: gartzelaldiari ere fruitua ateratzen jakin behar!

Beren errua lehenbaitlehen ordain dezaten opa diegu apaizoi, eta gaineratiko gartzelaratuak, jakina.

AMUNSA

EZKONTZA ETA ON KOSME

Frantziako eliza batean, ezkontza «celebre» bat egin da. Naiko korapillo ikusten dizkiot ezkontza orri. Txapela eramateko bakarrik ez duela balio bere buruak, agertu al izango digu gaur noski, gure On Kosmek. Errotatzoko astoak bezela, tente, zure belarriak, On Kosme:

«Juana eta Luis maite minduta daude. Ezkondu nai dute. Nola ordea? Erriz? Elizaz? Beren buruen azterketa sakona egin ondoren, sinismenik gabe arkitzen direla, ikusi dute.

Badute apaiz adiskide bat, bizi diren erritik irureun kilometrotara. Leialki, beren barne-kontzientziak jakatu nairik, apaizarekin, seriooki mintzatuz, bi egun igarotzen dituzte. Onela zen, guti gorabehera, apaizarekin bikoteak eginiko solasa:

«Sinismenik ez dugu somatzen geude baitan; ala eta guztiz ere, atsegin litzaziguke gure ezkontza elizan egitea. Ez dugu elizan ezkondu nai sakramentua artzeko asmoz; ez baitugu sinesten; orregatik mezarik, eta Jaunartzerik gabe, kozpakisuna bearko genuke.

Zergatik nai dugun, sinismenik gabe arkitu arren, Elizaz ez kondu? Ebanjelioa maite dugu; giza mailla utserako, Ebanjelioa gauza bikaina arkitzen dugu; gure maitasuna eta familia osatzeko oinarriak Ebanjelioan ditugu. Guk giza maillan, maite dugun Ebanjelioaren iturria Elizan arkitzen dugu; naiz eta ez, sinetsi gu bataiatuak gara eta zer ikusia badugu Kristorekin; gutierrez, giza maillan, Bera eta bere erakutsiak, guztiz arrigarri iruditzen zaizkigu; gu ere, zerbait bedenik, kristau gara».

Ezkontza, bikoteak nai bezela, Meza eta Jaunartzerik gabe, Eliz barruan egin zen. Erriko bi apaizak gonbidatuak izan ziren; erretoreak zabal-zabalik ireki zituen elizako ateak; kitarra, senide maitasuna eta zarata ez zen falta izan. Adiskide batek San Pauloren epistola bat irakurri zuen: «Gizon eta aingeru antzera mintzatu arren, tupiki eta txintxarri burrundaria bezela nintzateke, maitasunik gabe; igerme-na euki arren eta izkutuki eta jakinduria guziak jakin arren, eta mendiak aldatzeko bezain aundia nere sinismena izan arren, maitasunik ez banu, ezer ez nintzateke. Tartean beste adiskideek, maitasunari zegozkion olerki batzuk irakurri zituzten; apaizak omili tiki bat ere zuzendu zien. Azkenik Juana eta Luisek, seriooki bere sendi, adiskide, apaiz eta eliz barruan ziren guzien aurrean, baiezko itza elkarri eman zioten eta kantuz Alleluja, abestuz, ospakizunak izan zuen amaiera».

Eta zozokeriatan denbora galdu gabe, ona emen leen galdera:

—oOo—

«Juana eta Luisen jokabideari, Zer deritzazu?»

On Kos.—Noiz utzi bear ate nauk pakean, Jokin. Presko, presko barnean senti bezela mintzatzen nauk eta... zera gero. Nere inguruan, marrak, muturrak, ia erejetat artzen nautela, Baiña alferrik duk. Agure-tuta, ezin aldatuko gaituk. Or dijoa-kik, senti bezala nere erantzuna:

Bikote au txalagarria duk. Garbia beren jokoa. Gaurko gazte asko, mingaiñez bai tolesgabeak, itxuratia-ren etsaiak. Barruan bezala, azalean ere agertzen omen dituk. Ez omen dituk itxurati fariseotar ipokritak. Gazte askok sinismena baztertu dik, erlijio, eliza eta apaizei parre egiten ziek. Ez omen daite sinisten eta gero... ezkontz eguna urreratzean, bere aitona eta amona dipuntak bezala, apaiz etxera, elizara ezkontze-ra Meza eta Jaunartze eta guzi.

Juana eta Luisek beren barru kontzientziarekin garbi jakatu diate. Ez dutela sinisten adierazi erretoreari eta bere arrazoiak agertu eliza barruan ezkontzeko. Giza maillan elkar maite dituk. Maitasun ori Ebanjelioan oinarritu. Berak jakin ez arren, ez ote zegok Kristoren Izpiritua beren biotz barruetan? Gure kristauen artean, askok ote zekiate beren maitasuna, giza maillan bedetik, Kristoren eta bere Ebanjelioaren maitasunean sustraitu eta oinarritzen?

Jok.—Zabal-zabalik Eliz ateak irekitzeaz, ongi jakatu zuen beraz erretoreak?

On Kos.—Zer ba? Zakurrak balira bezela, kanpora Elizatik bota bear ote zizkian? Eukaristia eta Ezkontzako Sakramentua Elizak ezin diela eman eta, orregatik ukatu sarrra Elizan beren kontzientzi barran, giza maillan, ezkontza egin nai badute?

Jok.—Elizaren legeetan, ezkon-gaiek ezkondu aurretik, ez ote dute egin bear sinismen aitormena?

On Kos.—Sakramentua artzeko izango duk bearrezkoa Elizaren legearen aldetik. Sakramentuz kanpora, giza mailla utsean, gauza ederra duk Maitasuna. Giza maitasun ori ospatzeko Eliz etxea, zergatik uka?

Jok.—Orrelako gauzarik sekulan ez da ikusi izan da... Orrelako gauzarik daitekeenik ere ez du Elizak esan.

On Kos.—Elizak bere aginduak jartzen dizkik eta auek beti dituk errespetagarri. Betetzea, guztiz neka-garri gertatzean, ez dituk bete bearrak. Eliz legearen aurrean, zantzeta eta kezak datozkidanean, bide erraz bati eltzen zioat: «Zuk zer egingo ote zenuke kasu onetan? «Ene Jesus, erantzun. Elizak eta apaizek, Kristo den bezalakoa izan bear diate. Kasu batean, Kristok egingo zukeena, apaizek ere egin dezakete. Elizak Kristok bezela zerbizari izan bear dik. Kristoren ondora zioaze-

nak, Kristogan sinisten zutenik, ez ziaten aitortu bearrik. Sinismen gabe eta sinismendun, guziak gozoki artzen zitizian Kristok.

Jok.—Eliza uztea beren maitasuna ospatzeko ongi egingo zuten apaizek, baiña gero eztieta, ban-ketera joatea?

On Kos.—Zergatik ez ba? An joan uan ba Kristo Kanako ezteietara bere Ama eta apostoluekin! Zurrutean makalenak ez ituan noski San Pedro eta Kompañia. Arrantza-lea zurruterua oi duk eta!

Jok.—Zure iritziz bikote orrek ezkontzako «SAKRAMENTURIK» ar-tu ote zuen?

On Kos.—Gu, asto, bei, aker eta zmiaur tartean bizi gaituk. Teologia preskua nai baduk, joan adi Donostiako Katedraleko Kanonigo jaun-nengana, edota Apaiztegiko irakasle jakintsuengana.

Jok.—Azken galdera, On Kosme: bikote orrek zure elizako ateak irekitu arkituko ote zituen, sinismenik ez zutelata eta, Eliz eske zuregana etorri izan balira?

On Kos.—Ene... ene... ene... Ori egin izan banu, gozoak jarriko ituan inguruko «SANTU» batzuk.

Jok.—Baiña, egingo ote zenuen?

On Kos.—Gaiztoa aiz gero e, Jo-kin!

AROSTEGIK

IDOIA IZENEKO JAIK

Idoia izeneko jaiak ospatzen dira Izaban Ekainaren 28an eta 29an.

Hona egitaraua:

28an, larunbatean, emango zaie jaiiei hasera. Arratsaldeko 6etan ezkilak txistulariak eta abar.

8etan, «Ermiteen historiaz» hitzaldia Jesus M.ª Omeñakak.

29an, igandean:

GOIZEAN

6etan, txistulariak kalez kale.

11etan, Idoia ermitarantz, inguruko

herriekin, dantzari eta txistulariekin.

12etan, Meza Nagusia Idoia Andramariren elizan.

ARRATSALDEAN

Ordubatean, Otxagiko eta Sangue-sako dantzari taldeak.

2etan, bazkaria eta erromeria ermita ondoan.

4etan, Errosarioa eta agurra Ama-birjinari.

IDOIA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea
ERREDIZAK - EDERGALLUAK
EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 48

GAZTEIZ (Vitoria)

TOLOSA

EUSKAL JAIK TOLOSAN EKAINAREN 22an

- 8,00 — Txalapartariak.
- 8,00 — Gaiteroak.
- 8,00 — Trikitilariak.
- 8,45 — Txistulariak.
- 10,00 — Herri Meza. Txalapartariak, Tolosako Udaletxeko txistulariek eta dantza taldeek, etab. hartuko dute parte.
- 11,30 — Batel estropadak.
- 11,30 — Dantzari eta musikariek kalejira. San Francisco eta Pablo Gorosabel kaleetan. Bidean talde guztiek egingo dituzte dantza saioak. Kalejira bukatzean, dantzari taldeak herriko beste kaleetara joanga dira dantza saioak ematera.
- 14,30 — Zerkausian dantzari eta musikari guztien bazkaria.
- 17,15 — Kalejiran Zezen Plazaraino.
- 18,00 — Dantza Jaialdia Plaza horretan.
- 20,00 — Musikariek kalejira Zumardi-txikiraino.
- 20,30 — Erromeria Zumardi-txikian 22,30era arte.

errenteria

Hona «EREINTZA» elkarteak antolatutako egitaraua:

EKAINAK 23. Astelehena.

AURRESKUA. Arratsaldeko 7etan (ttipiak): Herriko etxeko Enparantzan, Diputazio Enparantzan (Iztia) eta Parke Kalean (Galtzaraborda).

Gaueko 10etan (gazteak) Gamon Zumardian.

Ondoren SAN JUAN SUA eta ERROMERIA, Egurrola-Epelde trikitilariak eta «Ereintza»-ko txistulariak alaiturik. Lekua: «Patxiku» Zelaia (On-Bide atzean).

EKAINAK 24. Asteartea.

ANTZERKIA. Arratsaldeko 8etan «ALAMEDA» Zinema, Urnietako «BURUNTZA» taldeak, Lurdes Iriondoren «BURUNTZA AZPIAN, edo dana ankaz gorako lurraldea» deritzan antzerkia aurkeztuko du.

Antzerki obra hau haur eta gazteei zuzenduta dago bereziki, nahiz eta edozein teatro-zalarentzat ere guztiz atsegingarria izan.

OHARRA: Sarrerak Zinema bertan eskura daitezke. Prezioa: 25 pezta.

—oOo—

Egitarau hau, denen gustokoa gertatuko delakoan gaudu; bide batez, euskal kutsuko San Juanak ospatzeko aukera ezin hobea Errenteriako haur eta gazteentzat izango delakoan.

donostia

«JAKINTZA»

margo eta irudigintza agerketa

ekainaren 19tik uztailaren 5era

Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren

areto berrian. Garibai kalean

DONOSTIAN

«Jakintza» ikastolari lagundu nahi badiozu

agertu eta erosi

Euskal Herriko artistek eskainitako lanak

Otsein

PENSATU ETA EKIN

Frigo tresnak - Ontziak garbitzekoak

Labadorak superantomatikak - Ur berogailuak

Lehor tresnak - Estufak

zaldibia

DANTZARI TALDEA

Iztuetari omenaldi gogangaririk eskeini ahal badakio, bere jaioterrian dantzari talde bat sortzea da; horixe egin du Zaldibiko gazte sail batek; neskek eta mutilak osatu dutelako talde bikain bat. Berehala ikusiko duzue herrian, bai eta hauzoko zenbait herritan ere.

Zorionak isilean eta eguneroko lanean eten gabe ari zaretenoi.

Herriaren laguntza behar duzuela adierazi diguzue eta atzera ez duela egingo ni ziur nago, zuen jokabide jator hori ikusita. Dantzarien erropak erosteko behar duzuen dirua errex bilduko duzuela uste dugu. Herriak uka ote diezaioke laguntzarik hola lanean ari den talde bati?

Alderdi guzietan zaunka berdina entzuten da: «dirua».

Txartel batzuk atera dituzte gazte hauek, eta, bertan ipintzen duen eran biltzen den dirua, erropak eta beste tresna batzuk erosteko izango da.

Txartelaren alderdi batean Iztuetaren argazkia agertzen da eta beste aldean honoko bertso hau irakur daiteke:

Iztuetaren seme geranok
dantza nola ez maitatu
Eta beraren onran sortu den
talde nahi aiatu
Erropak eta... eros ditzaten
diru piska bat juntatu
Herri denaren laguntzarekin
nola deguen kontatu,
zu ere, lagun, ahal duzuna
emateko apuntatu.

GIRO

edaria
epela dagola?
FAGOR 'ek
oztuko
du bereala

ERAMAN-EKARRI'ra

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiak: 421869 - 427726

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear da
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Olek guziak berekin dituzte
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRETERI

JOSE ZINKUNEGIREN

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

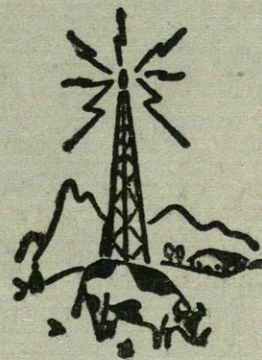
ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopetia

Getaria, 10 - Urrutizkiak: 41 77 51 - Etxekoa: 42 27 00 - DONOSTIA

Donosti-Aurrezki-Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira joan
etorriak

Baserriaren alde

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

ESTABLECIMIENTOS FERRETERIA

ayestaran

DONOSTIA

BURNI - SALGAIK

Urbieta, 25

ELECTRODOMESTICOS

ETXERAKO ELEKTRO-
TRESNAK

Urbieta, 27 - Isabel II, 2

RAILITE

LEGEZKO
ZABALTXAILLEA
Aldacone, 4

Urrutizkiak:

426527 ta 426576

eibar

ARTISTA BI

«Asko ibili danari atsedean bat oso atsegingarria zaio. Urte asko dira ibiltzen daramatzagunak. Hainbeste, Zegure ibilaldian atzen uzten joan garenaz ez garala ia oroitzen. Mendi maiteak, jende kutunak, aztarnarik utzi ziguten tokiak, ona edo txarra, baina azterna.

Geldi une bat egin dezagun eta itzul ditzagun jende kutun haiera-runtz, gure begiak. Oroitzea, berriz bizi izate omen de. Ea ba, oroi gaitzen eta bizi gaitzen.

Horretarako, eta 25garren Eskola Armeriako Lehengo Ikasleen Elkartearen iraspena ospatzean, gure haurtzaroko Eibarrera, argazki edo fotografiaz ez bada ere, itzultzea baino zer hoberik. Roman Ortuoste (Antxuelo) eta Indalecio Ojanguren (Argazkilari Arranoa) eibartar biei esker, oraindik bizirik da Eibar hori.

Au da Eskola Armeriako leengo Ikasleen Elkartek antolatatu duen «Antzinako Eibar»-ko argazki edo fotografia erakusketaren programako atal bat. Bertan, eibartar ospetsu bi aipatzen dira; gizon zuzen eta erritar onak; Roman Ortuoste eta Indalecio Ojanguren.

Auetaz berriz ere itz egitea ia alferrikoa iruditzen zait, beren bizitza eta egiteak erri guziak ezagutzen bait ditu. Orregaitik, guziok ezagunak direnez eta erritari beren argazkiez mesede aundi bat egin diotenez, Eskola Armeriakin batean eskeini diezaiekegun gure omenaldirik onena, beren argazkien erakusketa ikustera eta txalotzera joatea.

GURETZAT, GAZTE

Orain dela denbora gutxi, La Salle ikastetxeko irakasleek gurasoe-kin izan dituzten batzarretako batean, «gazteen jolasbideak» gaiatz ihardun zan. Alkar hizketara gazte talde bat ere joan zan eta beren jolasbide edo dibersinoez hitz egitean Eibarren gazteria aspertu egiten dela jakin arazi zuten.

Mutil hauek beren arrazoiak dituzkete hala mintzatzeko. Benetan aspertuko dira, esan zutena esateko. Aspertuta bizi diren hauentzat doa idatz lan hau.

Eibarren, urte barruan, kide guzietako hitzaldi, erakusketak eta jaialdiak izaten dira. Herrian antolatutako hitzaldietara berriz, oso jende gutxi joaten da. Kultural Arrateko aretoko behe aldea ez da inoiz betetzen, eta hura betetzeko ez da beste munduko jendearen beharrik! Gaiak ez omen dira interesgarriak... Urte barruan ikutzen diren gai guzietatik bat behintzat interesgarria dateke. Euskal Jaiko programa barruan antolatatu direnak «heziketari» buruz izan dira, gazte guzientzako gai interesgarria, gehienok ikasleak garenez. Norbera-ekin zertan diharduen jakitea garrantzi handikoa dela iruditzen zait behintzat. Ba arto hontako entzulerik gehien izan ziren hitzaldian, danera ehunen bat pertsona bakan-rik izan ziren. Eibar guzitik ehun.

Donostiako Saiozko txistu edo txistu experimental taldea etorri zan Eskola Armeriara. Eguna, larunbata. Sarrera, duan. Entzuleak, areto erdi.

Astelena pelota lekura «Ametsa» etorri zen. Sarrera 125 pezeta, edozein «sala de fiesta» oradaintzen dena. Entzuleak, berrehunen bat pertsona.

Eskola Armeriako lehengo ikasleen elkarteak hainbat hitzaldi antolatatu ditu 1975 urte hontan. Gaiak, euskal kultura eta kondaira (beste batzuez gainera). Erantzuna betikoa, aretoak erdi hutsik, hau da «laurden bat beteta». Eta abar, eta abar...

Esna zaitezte neska mutilok, ordua da ta. Kultural Arrateak, Deportiboak, Eskola Armeriak... beren eskuetan dagoen guzia ematen dihardue. Har dezagun eskeintzen ditugutena. Bizi herriaren eztabaidak, problemak. Laguntza eman eta kontontzen sala. Antolatzen diren jai-aldi eta eginkizunetan parte har. Hauek dira gure herriko kulturaz duzun analfabetismoa gutxitzeko bide batzuk. Gure bizitza «beteko» dituen bideak.

Odile Kruzeta

arrasate

UDARI BEGIRATZEN

Uda hurbiltzen ari zaigu eta aldi honetan gehienok oporketak ditugu. Ikastaroa amaiturik ikasleek hiru hilabetetako oporrak dituzte. Langileok, berriz, nahiz eta hilebete batetik ez pasatu, prest gaude egun hoik hartzeko.

Eta aldi honetako hutsune asko betetzeko, zer hobe musika eta irakurketa baino? IR EETA ERESI den- detara abiatu gara berri bila eta haletan eman ditzagute behar genituen datok.

Eskatu dizkiegunen bi helburuz egin dugu. Lehenengoa, datok era- kutsi behar zuten momento honetan saltzen den gehiena. Bigarrena, be- girakada bat bota behar zitzaion sartzen ari zaigun udari, eta hau kontuan edukiez gero zer izanen zer onena guk ezagu dezagun. Bi pun- tu hauei esker, gure ustez, zerbait probetxugarri lortu da, eta besterik gabe hona hemen ondorioak:

Lehendabizi ikutuko duguna, irakurketa da. Hiru zatitan banatu du- gu:

ERDAL SAIKERA:

Irakur litezkeen liburuak hauexek dira.

—La España del Siglo XX. M. Tu- ñón de Lara.

—Némesis Médica. Ivan Illich.

—El varón domado. Esther Vilar.

—Hijos en libertad. A. S. Neill.

Zerrenda, bestetan bezala, han- diagoa da, baina ez ditugu titulu guztiak jarriko.

ERDAL ELABERRIA:

Hauk dira gaurregun kontuan edu- ki behar diren liburuak:

—El otoño del patriarca. G. Gar- cía Márquez.

—Requiem por un campesino. J. Sender.

—Arlequín. M. West.

—Tiempo de destrucción. L. Mar- tín Santos.

EUSKAL LIBURUA

Ikus dezagun eman diguten ze- rrenda.

—Brujería Vasca. Caro Baroja.

—Introducción a la H.^a Social y Económica del País Vasco. Caro Ba- roja.

—Lehen Euskal Herria. J. Altuna.

—Bat bitan banatzen da. A. Irala.

—Tres relatos vascos. M. Ugalde.

eta orain azter dezagun azaletik:

Lehenengo bi tokitan Caro Baro- ja aztertzailearen izena dakerkigu.

Beti iruditu zaigu ona honen lana, eta, dirudienez, gero eta gehiago sartzen ari da irakurleen artean.

Berak ikutzen dituen gaiak oso interes- garriak deritzagu. Hirugarren tokian J. Altunaren liburua dadukagu.

Gerok argitaratutako liburu honek arrakasta handia eduki du gaurko euskal literaturaren mugimenduan.

Liburu honek gure kondairak dituen izkutuak apur bat hobet ezagu ditza- gun lagunduko digu.

Laugarrena, momentu honetan za- rata gehiago atara duen liburua da.

Era guztietako eritziak eduki ditu Andoni Iralak prestatutako liburuak.

Hau ez da irakurtzeko, elaberri bat irakurtzen den bezala, ikasi eta ma- mitu egin behar da gaia, baizik. Mao- en pentsaera euskaraz jarriez gero beste urrats handi bat eman da gu- re hizkuntza goiko kultur mailan jar- dezagun lortzeko. Unamunok burua jasoko bala! Etor-ek orain presta- tzen dihardun bigarren liburuak osa- tuko digu egilearen izugarritzko la- na.

M. Ugalderen «Tres relatos vas- cos» delako liburua bosgarrena da.

Lehen Caro Barojaren gain esan du- guna idazle honi ere doakio. Hau da, azken honetan asko irakurtzen dela bere lana. Eta ezaugarri on bat da hori gertatzen denean...

Zerrenda ttipi honetan dakusagu- nez, badadukagu nora jo ezer ez egiterik edukiko ditugun unetan.

Eta orain lgaro gaitzen musika alorrera.

Lehendabiziz, geure herrian ia no- lakoa musika entzuten den jakin na- hi izan dugu. Eta hauk dira eskeini dizkizkizun datok:

Ehuneko hiruonoi eta bosta mu- sika arina da eta bera bi zatitan de- zakegu.

Lehenengoa, ehuneko hiru- rogei dena, klasiko era berritzeria jarritakoak, musika arina orkestaz egindakoak eta melodikazko abes- tinen abeslariak osatzen dute. Biga- rrena, ehuneko berrogei, gaurko mu- sika egiten duten taideek eta Rock, Pop eta Folk abeslariak osatutakoa.

Kalitate maila on xamarra omen da, baina, hala ere, bada erostera joa- ten denean zer erosiko duen ez da- kiena. Hau normala da, zati honen ehuntasuna handiena baita.

Ehuneko hamabosta klasikoak da: Opera, Zarzuela, Eresaldi, Erlijiozko eta Kamarakoa. Zati honetan kali- tatea oso ona dela esan digute.

Erosleak badaki zer erosten duen.

Ehuneko hamar euskal musika da eta hemen abeslari, talde eta soi- nujoleak sar ditzakegu. Nolako maila? Ba, zaila da erantzuna, aukera- tzeko posibilitatea ttipia delako. Ha- la ere, hemen ez da gertatzen libu- ruekin ikusi duguna, hau da, euskal gaia abesteko euskaraz eta erdaraz egin liteke, euskaraz eta erdaraz idazten den bezala. Saltzeko orduan, berriz, ez omen da erdaraz eginda- koa aukeratzen. Hau puntu on bat da kontuan edukitzeko, baina hobe litzake irakurgaiak berdin esanen ba- genu...

Eta gainontzekoa, beste ehuneko hamarra, era batzuetako musikak osatzen du. Hau da, gutti gora be- hera, Arrasaten saltzen den musika- ren zatiketa.

Zeintzu dira abeslari edo talde au- keratuak? Erdal musikari dagokio- nez eta aurreko batean genionez, oraindik irauten dute betiko musi- kalari, gaurko musikari, Beatles le- kuko, hauexena baita gehienik sal- tzen dena.

Euskal alorrean azkenengo dis- koei esker, orain eskatzen direnak Lete, Laboa eta Knörr-enak dira. Tri- kitrixak ere leku bat badu salmente- tako zerrendan.

MENDIAGA

mutriku

IKASTOLA GIROAN

Ekainaren azkenean bukatzen da ikastaroa, iru illabetetako atsedean edo oporraldiari leku emanaz. Ikas- taroak udazkenean asi eta udan bu- katzen direla guziok dakigu. Beraz datorren ikastaroan, euren seme-ala- batxoak ikastolara bialtzeko asmo- tan diren gurasoak, eman bitzate umetxoaren izen deiturak Irailaren aurrenerako, bertako andereño edo batzordeko norbaiti. Ikastolako arau- diak agindu bezala, ikastolan sar- tzeiko iru urte beteak izan bear ditu umeak. Orrela izanik, leenbaitleen izenak ematea eskertuko genieke au- rrak bialtzeko asmotan dauden gu- raso guztiei.

—oOo—

Il onen 7an, larunbat arratsaldean alegia, San Migelko futbol zelaian, Real Sociedad eta Bilboko Athletic leengo ostikolari trebeak, mutrikuar eta ondarrutar jokalariekin indar be- rriturik, eundoko ostiko saioa eskei- ñi ziguten. Utsaren truke eskeini ere erriko ikastolaren alde. Aipagarria benetan donostiar, bilbotar, ondarru- tar eta mutrikutar ostikolari jator auen borandate ona eta erriko ikas- tolari laguntzeko gogo bizia. Ar be- zate guziei, gure erriko ikastolaren aldetik eskerrik sutsuena.

—oOo—

Naiko buruaste badute GOIZE- KO IZARRA ikastolako batzorde eta bertako arduradunak ikastolan sortzen diran eginbear guziei arpegi emango bazale. Zenbat arazo, bu- ruaste eta ibillibearrak. Gure eus- kal giro eta jakintzaren ardatza ikastola dugu. Ikastola indartu eta zabaltzea, geure eginbearra dugu, umetxo auen biarko etorkizunari eta euskal gizarteari begiratuaz. Ori de- la eta, deadar bizi bat egin bearrean gaude erriar guziei, denok elkartu- rk, aur auen jakintza eta eziketari dagokionez, erri osoaren laguntza iritxi dezagun. EGIN ZAITEZ

IKASTOLAREN LAGUNTZAILLE! EMAN ZURE IZENAI! IL DIRENAK

Ekainaren 6an il zen, 79 urte zi- tuarik, Felix Mendizabal Belaus- tegi. Arrantzale zintzo eta gizon ja- torra. Felix, kristau paketsua izan- dua zen bere bizitza guztian eta maitagarria erriararen artean. Goian bego.

Bere seme-alabei eta gailontzeko

senide guziei atsekabeen laguntzen diegu.

—oOo—

Ekainaren 8an, Frantziako lurral- dean, DONIBANEn il zen 73 urte- rekin Romualdo Lizardi Eizagirre. Gaitzak menperatua zebillen aspal- ditxoan, eta ustirik gutxienean Jau- nak bereganatu digu. AGUR MAL- DO! Oso maitea zen bere jaiote- rrian Maldo. Euskaldun zintzoa zen benetan, atsegiña lagun artean, alaia eta jostagarri bere ateraldietan. Be- go atsedean pakean!

Ar bezate bere emazte Teresa, se- me-alabak eta beste senidetar guziak bere lagun baten azken-agurra.

ANDONEGI-tar Z.

elgoibar

HAMAR AGINDUAK; EZKONTZA AURREKO GERTAERAK

Gertaera batzuk egunorokotzat jotzen ditugun arren, ez lukete hain egunorokoak izan behar. Gauzak egunoro gertatzen direlako ez dira onartu beharrekoak eta berdin ger- tatzen da goiko tituluak agertzen duen horretan.

Ezkontza aurreko azken gertae- rak Maiatz honetan eratu ditu gure Parrokiak. Bi hizkuntzaz gertatu ere. Euskarazkoak lehenik eta gaztele- niazkoak oraintxe. Gaztelaniazko programa ikusi eta zenbat jende joan denez oharturik, gogoeta arrunt hauek darizkit burutik.

EUSKARAZ 10 lagun : 4 hizlari ERDERAZ 40 lagun : 6 hizlari

Hau gertakari huts bat besterik ez da eta barka naza lerro hauek intentzio txarrez idazten ditudala uste duenak.

Ikasaldiotara etorri diren gazteok geroko gurasoak ditugu. Guraso er- daldunak. Ez euskaraz ez dakitela- ko; beren burua erdalduntzat jotzen dutelako baizik.

Askok beren haurrentzat euskal eskolak eskatuko dituzte. Haurrei euskaraz eta, berak...

Ikasaldiaren eraketa ikusi beste- rik ez da behar, euskarazkoetan hutsune itzala (aldea behinik be- hin) nabarmen dadin: 6 hizlari, 4 euskaldun hizlariaren aldean.

Bitxia da hizlarien izen zerren- dak irakurtzea:

EUSKERAZ

Juan Jose Araolaza jauna (Podologoa)

Nekane Iturbe anderea (Irakaslea)

Felix Arrizabalaga jauna (Ezkondua)

Karlos Agirre jauna (Erretorea)

ERDARAZ

D. Juan Sanchez (Midikua)

D. Eduardo Arrillaga (Midikua)

D. Ignacio Loyola (Midikua)

D. Jose Manuel Altuna (Ezkondua)

D. Carlos Eguirre (Erretorea)

D. Ildefonso Sanz (Irakaslea)

Anatomi, seksu psikologia, haur- dunaro eta jaiotza kontrolen alder- dia azaltzekotan Elgoibar osoan NOR EZ zegoelarik, Araolaza jaun pres- tak eman behar ukan zituen. Nik eskuineko abizenetara begiratzea proposatzen dut...

Garia oparo hel dadin eguzkiaren azken izpiak behar ditugu, Uztai- lekoak.

Euskarazkoetan mahal biribilik ez zen egin. Zergatik? Erantzun gar- birik entzun ez genuen arren, ba- dirudi jende guttiegi zegoelako izan zela. Ikasaldira zihoazen denek egi- teko gogoia adierazi zuten...

Nora naraman idazlan honek?

Hau bi aldiz pentsatu ez duena- ri gogoeta gai bat ematera.

1.—Ohartzen ahal haiz jendeak euskaraz ez duela egiten euskera- ren beharrik ez duelako?

2.—Ohartzen ahal haiz euskara- ren beharra senditzeko eratzen di- ren herri ekintzak egokienak dire- la?

3.—Ohartzen ahal haiz gure pa- rrokiak euskal ikasaldi bat itxuraz eratzeo ahalegina jarri arren, he- rriak (zorioneko hitza) ez duela erantzuten?

4.—Ohartzen ahal haiz zeln gutti balio duten jaietan egiten diren oi- hu, orro, garrasi eta kanta bere- zi horiek zein gutti adierasten du- ten?

5.—Ohartzen ahal haiz abizenak ez duela gizakia bereizten?

6.—Ohartzen ahal haiz azpikultu- ra bat besterik ez garela, bazter- kultura ez bada?

7.—Ohartzen ahal haiz?

8.—Ohartzen ahal haiz?

9.—Ohartzen ahal haiz?

10.—Ohartzen ahal haiz?

BATEON BATZUK HIL BAINO LE- HENAGO HILETAK JO NAHI DITUZ- TELA?

Alfonso GUILLO

pasai donibane

BATZARRA

Hil honen 3an, jende asko bildu ginen herriko zinemani. Ia beteta zegoen aretoa eta hau pozgarria bada ere, harritzekoa gure herrix- ka honetan halako jendetza biltzea.

Zer dela-eta hainbeste jende? Bai, garrantzi haundiko erabakia hartu behar genuen, hau da, Ikas- tolako bigarren mailako Ikastetxe- rekin aurrera edo atzera egin. Es- tadutik, Maiatzaren 19an, baimena etorri zitzaigun eta bi urte buru egina egon behar du delako Ikas- tetxe horrek.

Ikastetxe hau bailarako herrien artean egingo dugu, hots, hiru Pa- saiak, Lezo eta Trintxerpek parte hartzen dutelarik. Batzarre honetan, diru-laguntza eskatu zitzaigun. Fa- mili bakoitzak 15.000 peza eman behar dugu hil honen, 13rako, ho- rrela 10 miloiko kapitala osa de- zagun. Jakina, ahal duenak. Bakoi- tzak ikusi behar du kontzientzi- az. Dena dela, Ikastolako Batzordekoek argi eta garbi esan zituzten: INOR EZ DELA KALE GORRIAN GERA- TUKO DIRU PROLEMARENGATIK. Arazoa beraz, garbi geldi bedi: di- ruarengatik ume bat ere ez zaigu- la kalean geldituko. Benetan joka- bide jatorral!

DATORREN KURTSORAKO

Datorren ikastarorako, Ikastolako arduradunek adierazi zigitenez, ho- rrela osatuko dugu «Oinarri Hezie- ra Orokorra» («Educación General Básica»): Trintxerpe eta San Pedro bere gisara moldatuko dira. San Juandarrak berriz, 1.^otik —6garren— aino, San Juanen egingo dute; 7- garrena eta 8garrena berriz, Pasai Antxon.

ZERGATIK HAU DENA?

Batek baino gehiago egingo duen galdera hauke. Ikastolek, dakizute- nez, beste arazoen artean, leku prolema eta irakaslegoarena dute. Pasai bailaran beraz, bigarren Ikas- tetxe hau egin artean, ahal dugun eran moldatu behar. Herri bakoi- tzean, 4garren eta 5garren maila eman beharrean, ume denak herri batean bildu eta hantxe irakatsi. Beste aldetik, irakasle urri dugunez gero, hau dugu bide egokia kon- pontzeko. Haurrek herri batetik bes- tera eramateko, autobus bat jar- tzea pentsatu dute. Autobusen or- dainketa gurasoen artean ordain- dua izango da; horrela askoz mer- keago joko du.

AMAITZEKO

Hainbeste urtetan amestutako «Bi- garren mailako Ikastetxe» hau, egia bihurtzeko zorian gaude. Arazo edo problema haundiak izan ditugu. No- labait gaitzitu ditugu. Aspaldiko par- tez, jaso dugun berriak haundien- tako bat! Zorritzen abiatu ginen etxe- runt. Aurrera mutilak... Gurea duk- eta. Lepoan hartu eta... segi au- rrera!!

DANBORRADA

Egunero, hor ikusten ditugu nes- ka-mutikoak beren saioak egiten. San Juan egunean, azkeneko urte hauetan bezala, DANBORRADA izan- go dugu. Umeen danborrada, hain zuzen.

Egun berean, ume antzerki labur bat muntatzeko asmoa dutela ere, entzuna dugu. Herriko plazan.

Danborrada, Xabier Berzosaren zuzendaritzapean izango da; antzer- kia berriz Joxe A. Legorbururen la- guntzapean.

INÁLURRETAK

EUSKAL TEXTUAK IKASTOLETAN

EUSKARA kale giroan sartzeko

EUSKARA gogoeta mailan trebatzeko

EUSKARA morrontzatik ateratzeko

Aldi askotan, zenbait euskaltzale eta pedagogi arduradun, kezkatu azaldu da ikastoletan testurik eta gidalibururik ez delako. Zenbait taldeko. GORDAILUK, batez ere, aspaldidanik dihardu lanean irakasleen beharrei erantzutearren. Ikastolen Elkarte edo Federazioa ere hutsune hori bete nahiaz ari da.

Urte gutxitan ugaltu dira harrigarriro ikastolak. Euskal Herri osoan 160ren bat ikastola dira. 30.000 haur ari dira euskal kulturaren eskolatzen. Ezpairik gabe, hau dugu kultura arloan Euskal Herriak egin duen miraririk haundienetakoa.

Ikastolak dira, beraz, gaurregun, euskara morrontzatik ateratzeko biderik eraginkorrenak.

EUSKAL TEXTUAK, ZERGATIK?

Gure ikastoletako irakaskuntzaren diglosi alderdiak aztertzen baditugu, gero eta nabarmenagoa da euskal textugintza baten beharra. Euskal kultura, nabarmen bazterturik da oraindik bere agerpen edo espresio bide guztietan: komunikabideak dira, administrazioa dela, teknika mundua dela, eta abar.

Baina ikastola barruan, nere iritziz, arrazoi sakon hauengatik da euskara morroi:

- 1.—Euskaraz analfabeto diren gurasoek etxean kutsatzen dute diglosia.
- 2.—Euskararik ez dakiten gurasoek egoera berezi bat sortzen dute.
- 3.—Erdal giroz inguratutako haurra (Telebista, zinema, tebeoak, irakurgaiak, eta abar).
- 4.—Euskararik ez dakien haur asko sartzen da ikastolan.
- 5.—Batez ere erdal textuek sortzen dute diglosia, eta euskara erdararen morroi jartzen.

ERDAL TEXTUAK DIGLOSIGILE

Gure ikastoletako haurrek berehala jasaten eta hausnartzen dituzte diglosiaren eraginak. Batzutan zeharka, gurasoek ikastolako bertako ateetara baino dakarte jokabide hori. Zenbait guraso autobusaren atee-

tan mintzo da erdaraz bere haurra-ekin.

Ikastolan bertan nabarmentzen dira sasibilinguismo baten aztarrenak. Baina azalpiderik gogorrena testurik eza da. Ikastola gehienetan (ez denetan) E. G. B. ko bigarren mailatik aurrera erdal jakiz bazkatzeko da haurren adimena: burubideak, gogotak, ideiak erdaraz ematen dira.

Euskara gogoeta eta abstrazio mailan erabiltzeko gure haurrak ez dira gai euskal testu faltaz. Horrela, egoera arlotan dugu euskara ikastolan bertan: esaldi jakin eta murriztetara biltzen da euskara. Gauza jakin eta arruntetan bakarrik erabiltzen da euskara. Gogoeta sakonak erabiltzeko hainbat euskara ez dute ikasi eta landu testu faltaz.

«Baloia ekar», «papera saskira bota», «sakea atera» ezazu eta hone-lako gauzatxo bakar batzuk esateko erabiltzen dute euskara askok. Garbiago esanda, andereñoaren esplikazioetara eta jolaseko harremanetara mugatzen da euskararen eragina ikastola askotan.

Diglosiaren ezaugarriak ikastolan bertan ikusten dira.

SASIBILINGUISMO EGOERAK

Gero eta joera biziagoz eta bortitzaioz mintzo dira haurrak ikastolan erdaraz. Ikastoletan diharduten andereño eta irakasleak urduri eta kezkatu dira. Halere oso normala da haurren joera hori, erdal giroz inguratutako bait dira.

Baina irakaskuntzan eta erdal textuetan ere nagusitzen da joera hau. Gure errua ere bada.

Guraso erdaldunek dituzten haurrek 5 edo 6 ordu bakarrik pasatzen dituzte ikastolan. Bost ordu hoieta-rik zenbat ordutan ari da buruerrota euskal alea xehatzen? Zenbat ikasgai hartzen dute euskaraz?

Zalantzarik gabe, gogoeta mailan, bederen, erdara gailendu da ikastoletan. Zenbait ikastolako «erdal monolinguisismoa» nabarmena da. Haurrak erdarara jo behar nahitaez, historian, geografian, fisikan, matematikan eta abarretan hitzak eta pentsamoldea erdaraz hartzen badi-itu.

Horrela, euskararen egitekoa gramatikara eta jolaseko harremanetara mugatzen eta biltzen da. Esan- molde labur eta jakinetara behar- tzen dugu haurra. Hemen sustrai- tzen da diglosiaren izaera aldrebe- sa. Diglosiarik beldurgarriena er- dal textuen «kontenidoetatik» dator- kigu. Aldero haundian jarriak dira erdara eta euskara ikastoletan go- goeta eta logika mailan. Ez da ber- dintasunik eta orekarik bien artean.

Bide horretatik behar beharreko premia larri bati bakarrik erantzun- go diote ikastolek. Hau da, euska- rarik ez dakienari euskara irakatsi eta dakienari gramatikalki erabiltzen erakutsi.

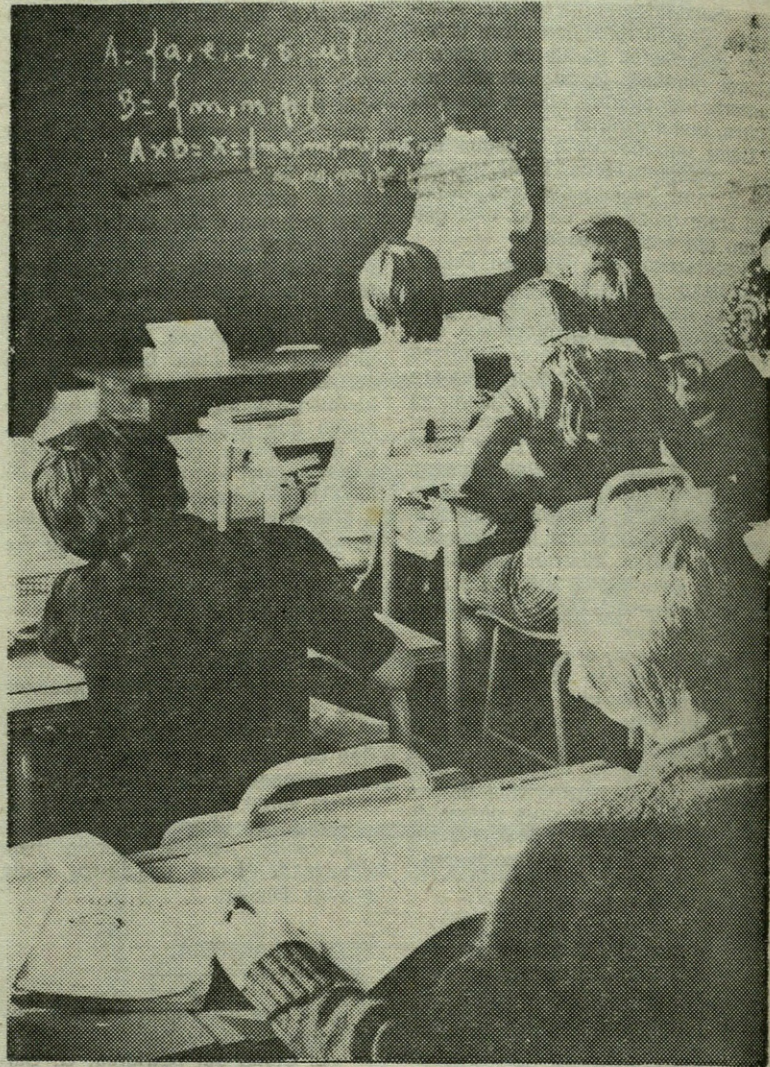
Gogoeta eta teoria mailan euska- ra erabiltzen eta lantzen ez dugun bitartean geuk indartzen ditugu di- glosiaren zainak. Azter ditzagun, adi- bidez, etxeko elkarrizketak. Lanaz, eguraldiaz, jantzien gorabeheraz eta gauza arruntez euskaraz mintzatzen gara; politikaz eta ekonomiaz, berriz erdaraz.

ZER NEURRITAN TEXTUAK?

Erantzutea ez da erraza. Guraso batzuk beren haurrak behar hainbat erdara ez ote duten ikasiko ikasto- lan beldurtzen dira. Kezka hori du- ten gurasoek euskara murrizta era- biltzen dute beren seme-alabekin. Ez dira euskara hutsean iharduten. Sukalde mailan gordetzen dute eus- kara.

Euskal testuak ikastolan sartzeak ez du «abstrazio» eta gogoeta mailan erdaraz baliatu behar ez denik esan nahi. Irakaslearen eginkizuna da hori, ordea. Bestalde, inguruko kultur giroak nahiko bide eta auke- ra ematen dio haurrari gogoeta mailan erdaraz baliu dadin.

Gurekiko, euskararen dago kakoa. Halere ikastola guztiek ez dute ingurumari berdina. Desberdintasun hauekin topa gintezke:

1.—Kale kalean finkatutako ikas- tolak.

2.—Kale-baserri giroan finkatuta- koak.

3.—Baserri giroan finkatutakoak. Ikastola mota bakoitzak bere gi- roa kontutan hartu behar du, haurra euskararen jabe egin dadin. Haur- tzaindegian, eskolaurrian eta E.G.B. ko lehen urtean bereganatu behar du haurrak euskara. E.G.B. ko biga- rren urtetik aurrera ikastola guztie- tako haurrek euskara maila berdin- tsuan egon beharko lukete, teoriarik behintzat.

Ikastola guztiak iritsi behar dute euskara gogoeta mailan erabiltze- ra. Baina ikasgaien mamia edo «kon- tenidoa» erdaraz hartzen badute eus- kara familia giroko harreman eta hizketaldietara mugatzen eta murriz- ten dugu.

EUSKARA KALE GIROAN SARTU

Textuek kultura «urbano» baten azalpideak ematen dituzte. 60 urte ditu Euskal Herriak industrializatu- rik eta urbanizaturik. Kulturaz baka- rrik da baserri girokoa, nahiz eta jakintsu taldetxo batek euskara na- hiko finkatua erabili.

Azken 12 urte hauetan egin da lan hau. Orintxe ari gara kultura maila honetara euskara jasotzen.

Dudarik gabe euskararen sustraia eta azpiegitura baserrian gorde da. Baserriak gorde du euskara. Bestela hila zen dagoeneko. Baina baserriak hustu dira. Galdu da baserri giroa. Kale giroan bakarrik salba dezakegu euskara. Baserri giroko euskarak ez du kalean sarrerarik.

Horrek ez du esan nahi baserriko euskarari muzin egin behar diogunik, baserriko jantzi hutsez ez dezakegu- la kalean sar baizik. Baserrian he- zur-mamiturik da. Kalean hezur-ma- mitu behar dugu orain. Euskal He- rria ez da bas-erri, kale-erri baizik.

Gipuzkoan eta Bizkaian, behintzat, hiri eta herri haundietan bizi eta finkatu da euskaldun multzorik haun- diena. Eibarko euskara «urbanoa» baluke honetan halako praxia bat as- paldidanik. Gertaera hau aztertu be- harrean gara, sozio-kulturaren legeak kontutan harturik.

Euskararen baserritartasuna diglo- sian sartzen da zuzenki, nere ustez, gaurki euskararen inguru-giroan.

TEXTUAK NOLA?

Ikastolen Elkarteak edo Federa- zioak eskaintzen dizkigun testuak ez dira betirako, itzulpenak are gu- txiago. Hutsune bat betetzera datoz aldi baterako 20 liburuko zerrenda honetan batzuk orijinalak dituzu. Da- torren urterako, gizarte jakintzak, batez ere, euskal inguru-giroan sus- traitutako textuetan emateko asmoa da.

Matematikaren eta fisikan errazakoa baliu gaitzek itzulpen hutsez.

Idazle eta itzultzaile multzo bati zor zaio liburu zerrenda hau. Lan estimagarria benetan. Halere ez da lan osoa eta borobila. Baditu akatsak. Presakako lana bait da. Hitzet- an ez du behar bezalako batasunik, joskeran ere ez behar bezalako ja- tortasunik.

Osa beza irakasle bakoitzak he- men falta dena. Euskaltzaindiak ga- inbegiraturik dira testu guztiak.

Gero eta hobeto moldatuko dira testuak ikastola guztien onerako.

LUIS MARI MUJICA

